

**Pravo na azil u
Republici Srbiji
Izveštaj za period
januar–jun 2021**

Beogradski centar
za ljudska prava

Sadržaj

Lista akronima	3
Uvod	5
1. Statistika	9
1.1. Registracija tražilaca azila	9
1.2. Rad Kancelarije za azil	11
2. Praksa nadležnih organa u postupku azila	12
2.1. Odluke Kancelarije za azil	12
2.2. Komisija za azil usvojila žalbe Beogradskog centra za ljudska prava	21
2.3. Da li će presude Upravnog suda uticati na efikasnost Kancelarije i Komisije za azil?	28
3. Smeštaj tražilaca azila i migranata	30
3.1. Objekti u nadležnosti Komesarijata za izbeglice i migracije Republike Srbije	31
3.2. Zaključak i preporuke	39
4. Integracija	40
4.1. Onlajn kampanja Beogradskog centra za ljudska prava #MiLjudiZajednoMožemoViše	41
4.2. Priznanje stranih školskih isprava za izbeglice	43
4.3. Procedura upisa izbeglice na fakultet	45
4.4. Projektna aktivnost <i>Izbeglice za izbeglice</i>	48

Lista akronima

APC – Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila (*Asylum Protection Center*)

BCLJP – Beogradski centar za ljudska prava

BIRN – Balkanska istraživačka mreža

CA – Centar za azil

CRPC – Centar za kriznu politiku i reagovanje

DRC – Danski savet za izbeglice (*Danish Refugee Council*)

EASO – Evropska kancelarija za podršku azilu (*European Asylum Support Office*)

EKLJP – Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

ESLJP – Evropski sud za ljudska prava

EU – Evropska unija

IOM – Međunarodna organizacija za migracije

IZI – Izbeglice za izbeglice

KIRS – Komesarijat za izbeglice i migracije Republike Srbije

MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije

PIN – Mreža psihosocijalnih inovacija (*Psychosocial Innovation Network*)

PTC – Prihvatno-tranzitni centar

RS – Republika Srbija

UN – Ujedinjene nacije

UNHCR – Visoki komesar Ujedinjenih nacija za izbeglice (*United Nations High Commissioner for Refugees*)

ZAPZ – Zakon o azilu i privremenoj zaštiti

ZOUP – Zakon o opštem upravnom postupku

Uvod

Tokom 2021. godine, Beogradski centar za ljudska prava (BCLJP), uz podršku Visokog komesarijata za izbeglice Ujedinjenih nacija (UNHCR), nastavlja da pruža besplatnu pravnu pomoć izbeglicama i tražiocima azila kroz projekat Podrška izbeglicama i tražiocima azila u Srbiji. Pored zastupanja u postupku azila pred nadležnim organima Republike Srbije (RS) i međunarodnim institucijama, tim BCLJP-a pruža podršku tražiocima azila i izbeglicama u što lakšem i efikasnijem uključivanju u društveni, ekonomski i kulturni život RS.

Prema podacima UNHCR-a, u svetu je samo u toku 2020. godine raseljeno 82 miliona ljudi, što je duplo više u poređenju s 2011. godinom. Od tog broja, 42 odsto su dečaci i devojčice ispod 18 godina.¹ Tokom juna 2021. godine u RS je boravilo između 5.000 i 5.500 izbeglica i migranata, od kojih je između 4.000 i 4.500 smešteno u centrima kojima upravlja Komesarijat za izbeglice i migracije (KIRS).² KIRS je u prvoj polovini 2021. godine otpočeo s renoviranjem dela svojih kapaciteta, uključujući i centar za azil (CA) u Banji Koviljači, a odlukom Vlade RS, dva prihvatno-tranzitna centra (PTC) – u Obrenovcu i Vranju – pretvorena su u CA. Cilj je da se na ovaj način povećaju kapaciteti KIRS-a za prijem tražilaca azila u RS.³

S obzirom na to da pandemija virusa korona još uvek ne jenjava, a u cilju zaštite svih kategorija stanovništva, u RS je u martu započet proces vakcinacije migranata, izbeglica i tražilaca azila.⁴ Mogućnost da se vakcinišu najpre su imali zainteresovani migranti i tražioci azila koji borave u CA i PTC, a naknadno i oni koji borave na privatnim adresama. Zbog odluke da omogućiti vakcinaciju pripadnika izbegličko-migrantske populacije, RS je dobila brojne pohvale od predstavnika međunarodnih institucija.⁵

---

¹ „UNHCR: Broj raseljenih u svetu veći nego ikad, Srbija uvek bila otvorena“, *NI* (19. jun 2021), dostupno na <https://bit.ly/3ybExc2>.

² „UNHCR pohvalio Srbiju: Trenutno oko 5.500 izbeglica i migranata, većina zbrinuta i vakciniše se“, *Danas* (19. jun 2021), dostupno na: <https://bit.ly/3dxeMe8>.

³ Vidi na linku: <https://bit.ly/3hp10vj>.

⁴ Vidi više u *Pravo na azil u Republici Srbiji, Izveštaj za period januar–mart 2021*, Beogradski centar za ljudska prava, (Beograd 2021), str. 50–51 (u daljem tekstu: *Pravo na azil, Izveštaj za period januar–mart 2021*), dostupno na: <https://bit.ly/3BdDp9o>.

⁵ Vidi, recimo: „Počela vakcinacija izbeglica u prihvatnim centrima u Srbiji“, *Radio Slobodna Evropa* (26. mart 2021), dostupno na <https://bit.ly/3w9OANa>, i „UNHCR pohvalio Srbiju: Trenutno oko 5.500 izbeglica i migranata, većina zbrinuta i vakciniše se“, *Danas* (19. jun 2021), dostupno na: <https://bit.ly/3dxeMe8>.

Stejt department je krajem marta 2021. godine objavio izveštaj o stanju ljudskih prava u RS za 2020. godinu,⁶ koji sadrži i odeljak o zaštiti izbeglica. U izveštaju je posebno istaknut problem *refoulement*-a, ali i nedostaci u kontekstu uslova i kapaciteta za smeštaj tražilaca azila i migranata u RS.

Između RS i Evropske unije (EU) 17. juna potpisan je Ugovor o podršci Evropske unije u upravljanju migracijama. Potpisali su ga ministarka za evrointegracije RS, ambasador Evropske unije u RS i predstavnica Međunarodne organizacije za migracije (IOM) u RS.⁷ Ovaj sporazum je od izuzetnog značaja za upravljanje migracijama, a shodno njegovim odredbama, RS će od EU za navedenu svrhu dobiti novčanu pomoć u iznosu od 2,5 miliona evra.⁸

U prvoj polovini 2021. godine, pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije (MUP) sproveli su u Beogradu nekoliko akcija tokom kojih su iregularni migranti, koji su zatečeni na ulicama grada, sprovedeni u neki od PTC na teritoriji RS.⁹ Tokom takvih akcija, koje su se kontinuirano vršile u izveštajnom periodu, MUP je u PTC nekada upućivao i više od stotinu migranata odjednom.¹⁰

Krijumčarenje predstavlja posebnu opasnost za izbeglice i migrante, neretko s kobnim posledicama.¹¹ Prema izveštaju Globalne inicijative protiv transnacionalnog organizovanog kriminala,¹² tržište krijumčarenja migranata na Zapadnom Balkanu vredno je najmanje 50 miliona evra godišnje. Kako se navodi u izveštaju, pored „klasičnog“ krijumčarenja ilegalnim prelaskom granica, migranti u pojedine zemlje Balkana često ulaze i putem legalnih kompanija, posebno otvorenih za tu namenu.¹³ RS je u izveštaju označena kao važno odredište, imajući u vidu da se graniči s četiri zemlje članice EU – Hrvatskom, Mađarskom, Rumunijom i Bugarskom. Prema

---

⁶ Vidi na linku: <https://bit.ly/2TMsEL0>.

⁷ „Potpisan Ugovor o podršci EU u upravljanju migracijama, u Srbiji 3.977 migranata“, *NI* (17. jun 2021), dostupno na: <https://bit.ly/3AbdVJQ>.

⁸ „Srbiji od EU 2,5 miliona evra za podršku migrantima“, *Radio Slobodna Evropa* (17. jun 2021), dostupno na: <https://bit.ly/3w4QGhm>.

⁹ „Policija u užem centru Beograda pronašla 66 ilegalnih migranata“, *NI* (22. april 2021), dostupno na: <https://bit.ly/co/8Lko>.

¹⁰ „Policija pronašla 126 ILEGALNIH MIGRANATA, biće prevezeni u prihvatne centre (VIDEO, FOTO)“, *Blic* (17. jun 2021), dostupno na: <https://bit.ly/co/8Lkx>.

¹¹ „Pronađena tela 17 migranata koji su pokušali iz Afrike da dođu do Španije“, *NI* (27. april 2021), dostupno na: <https://bit.ly/co/8Ll4>.

¹² *Spot Prices: Analyzing flows of people, drugs and money in the Western Balkans*, Global Initiative Against Transnational Organized Crime (maj 2021), dostupno na: <https://bit.ly/37ytLRO>.

¹³ Ovakvi slučajevi zabeleženi su u Crnoj Gori, a migranti ponekad putuju i kamionom, s vozačem koji legalno prijavi putnika, koji, međutim, ima tuđi pasoš.

podacima MUP-a, u 2020. godini je više od 8.500 migranata zaustavljeno pri pokušaju ilegalnog prelaska srpske granice, a u prethodnom periodu je otkriveno nekoliko tunela ispod žičane ograde duž srpsko-mađarske granice, čija se upotreba smatra posebno rizičnom. Od 2015. godine, u RS i regionu je uhapšen veliki broj krijumčara migranata, a takođe su uloženi zajednički naponi balkanskih i evropskih država da se zatvori „balkanska ruta“. Ipak, ona je u praksi još uvek aktivna, a prema navodima Balkanske istraživačke mreže (BIRN), od juna 2021. godine pojedini krijumčari izbeglica i migranata u RS uživaju zaštitu određenih pripadnika bezbednosnih službi.¹⁴

U prvoj polovini 2021. godine primećeno je značajno smanjenje interesovanja srpske političke javnosti za izbegličko-migrantske teme u odnosu na 2020. godinu, posebno tokom predizbornog perioda, kada su te teme često politizovane i korišćene za sticanje političkih poena. Praksa je pak pokazala da pojedinim političkim partijama insistiranje na ovim temama nije donelo očekivane rezultate.¹⁵ S druge strane, još uvek postoji negativan stav, strah i predrasude značajnog broja građana o izbegličko-migrantskoj populaciji, najčešće u vezi s njihovim brojem i stvarnom namerom da duže borave na teritoriji RS.

U izveštaju pred Vama analiziran je položaj tražilaca azila i izbeglica u RS u prvih šest meseci 2021. godine na osnovu saznanja koje je tim BCLJP-a prikupio tokom zastupanja u postupku azila, terenskog rada i pružanja podrške u integraciji. Pored ilustracije relevantnih odluka nadležnih organa, BCLJP je dao osvrt i na svoje inicijative i aktivnosti pokrenute u oblasti integracije tražilaca azila i izbeglica. Takođe, izveštaj sadrži podatke koje je BCLJP prikupio kroz redovnu saradnju i komunikaciju s državnim organima i UNHCR-om. Statistički podaci obuhvataju period od 1. januara do 30. juna 2021. godine. Izveštaj su pripremili članovi pravnog i integracionog tima BCLJP-a.¹⁶

---

¹⁴ „BIRN: Pojedine krijumčare migranata u Srbiji štite bezbednosne službe“, *NI* (3. jun 2021), dostupno na: <https://bit.ly/3duy6Zy>.

¹⁵ Izuzetak predstavljaju povremene radikalnije izjave pojedinih političara, koje više služe njihovoj samopromociji nego što imaju za cilj da se ozbiljno bave temom izbeglica i migranta. Vidi, recimo: „Vulin: Ni jedan migrant nije i neće biti naseljen u Srbiji, odgovorno upravljanje krizom“, *Radio-televizija Vojvodine* (18. mart 2021), dostupno na: <https://bit.ly/2UkzIOE>.

¹⁶ Radi celovitije ilustracije pozitivnih i negativnih aspekata rada nadležnih organa, autori su na nekim mestima opisali praksu iz prethodnih godina ili su uputili na ranije izveštaje BCLJP-a.

Izveštaj je pre svega namenjen svim državnim organima u čijoj je nadležnosti ostvarivanje prava tražilaca azila i osoba kojima je dodeljena međunarodna zaštita, ali i drugim profesionalcima koji prate stanje u oblasti azila. Autori su nastojali da ukažu na primere dobre prakse, ali i na određene nedostatke u radu nadležnih organa, te da daju preporuke za njihovo prevazilaženje, a sve u cilju uspostavljanja funkcionalnijeg sistema azila uz RS.

Korica: *On White II*, Wassily Kandinsky (1923)

1. Statistika

Svi statistički podaci su dobijeni od Kancelarije UNHCR-a u RS, kojoj MUP dostavlja izveštaje o radu. Podaci iz izveštaja se odnose na period od 1. januara do 30. juna 2021. godine. Nadležni organi u postupku azila ne objavljuju informacije o svom radu na svojim internet stranicama.

1.1. Registracija tražilaca azila

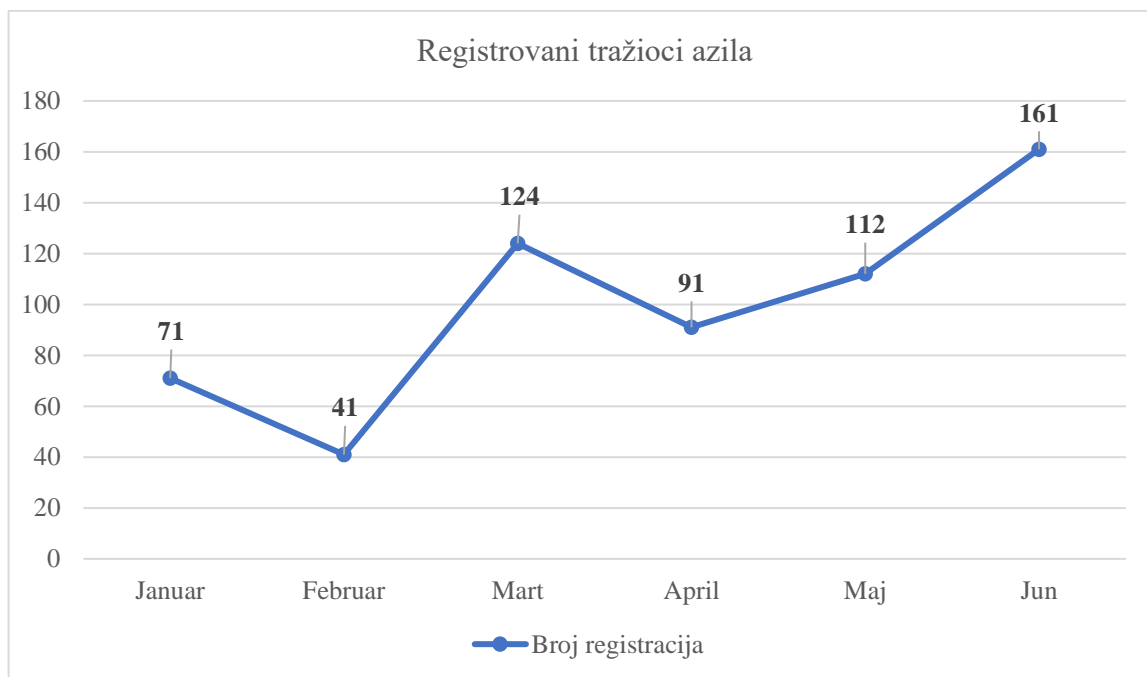
Od početka 2021. godine, 600 osoba je izrazilo nameru da podnese zahtev za azil u RS. Među njima su bila 543 muškaraca i 57 žena. Nameru da traži azil u RS izrazilo je 113 dece, od kojih je 12 bilo bez pratnje roditelja ili staratelja. Posmatrano po mesecima, u januaru je registrovana 71 osoba koja je izrazila nameru da podnese zahtev za azil u RS, u februaru 41, u martu 124, u aprilu 91, u maju 112 i u junu 161.

Među strancima koji su izrazili nameru da podnesu zahtev najviše je bilo osoba iz Avganistana (296), zatim iz Bangladeša (64), Pakistana (55), Sirije (55), Iraka (12), Irana (11), Burundija (11), Jemena (10), Kube (9), Somalije (8), Turske (7) i iz Indije (7). Registrovane su i osobe iz Palestine, Egipta i Alžira (po 6), Maroka i Libije (po 5), Rusije (3), Gvineje i Albanije (po 2). Najmanje tražilaca azila je bilo iz Jermenije, Bosne i Hercegovine, Kolumbije, Hrvatske, Ekvatorijalne Gvineje, Severne Makedonije, Gruzije, Gane, Sjedinjenih Američkih Država, Gvineje Bisao, Jordana, Libana, Malija i Nigera (po jedan).

Većina osoba kojima je u prvih šest meseci 2021. godine izdata potvrda o registraciji stranca koji je izrazio nameru da podnese zahtev za azil u RS (potvrda o registraciji) registrovana je u područnim policijskim upravama (537 osoba), zatim na Aerodromu „Nikola Tesla“ (20), dok je na graničnim prelazima registrovano 19 osoba. Na drugim lokacijama, kao što su CA, službenici Kancelarije za azil su registrovali 24 osobe.

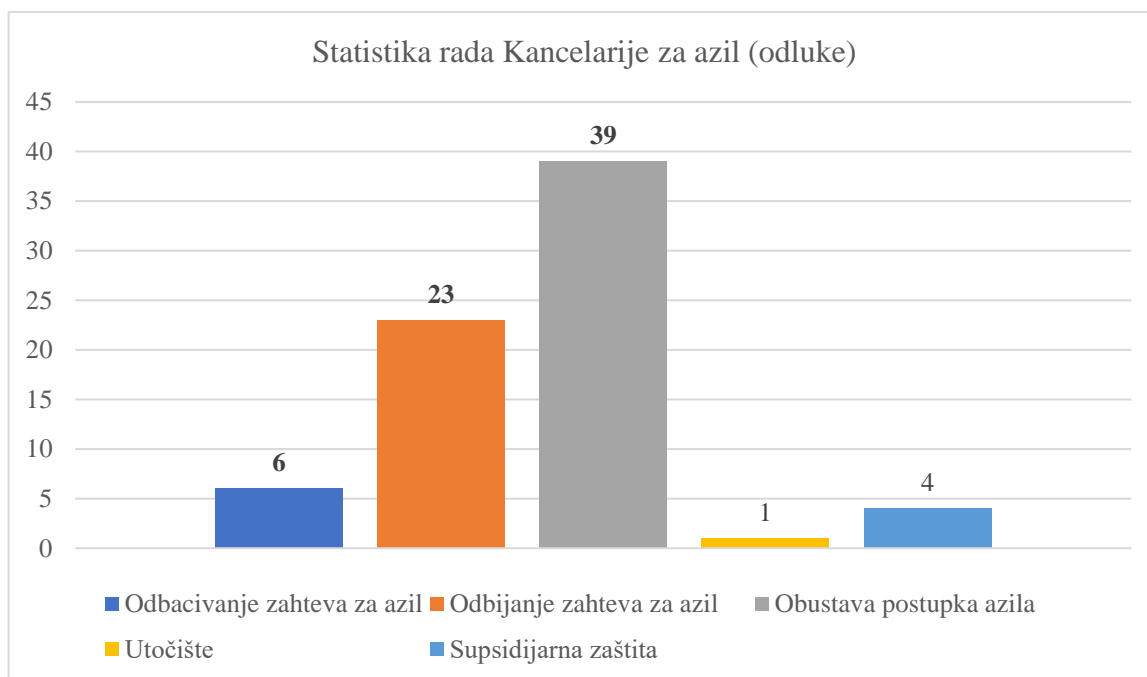
U periodu od 2008. do kraja juna 2021. godine, 650.103 osoba je izrazilo nameru da traži azil u RS. Gledano po godinama, u 2008. godini je 77 osoba izrazilo nameru da zatraži azil, u 2009. godini 275 osoba, u 2010. godini 522 osobe, u 2011. godini 3.132 osobe, u 2012. godini 2.723 osobe, u 2013. godini 5.066 osoba, u 2014. godini 16.490 osoba, u 2015. godini 577.995 osoba, u 2016. godini 12.821 osoba, u 2017. godini 6.199 osoba, u 2018. godini 8.436 osoba, u 2019. godini

12.937 osoba, u 2020. godini 2.830 osoba. Od početka 2021. godine izdate su potvrde o registraciji 600 osoba.

1.2. Rad Kancelarije za azil

Od početka 2021. godine podneta su 42 zahteva za azil pred službenicima Kancelarije za azil, 38 zahteva je podneto pisanim putem, podneta su i četiri naknadna zahteva i održana je usmena rasprava za 51 tražioca azila. Odobreno je jedno utočište i dodeljene su četiri supsidijarne zaštite. Odbijena su 23 zahteva za azil u odnosu na 23 osobe, a odbačeno je 6 zahteva za 6 osoba. Obustavljeno je 39 postupaka u odnosu na 39 osoba, najčešće zbog toga što su podnosioci zahteva napustili RS tokom trajanja postupka azila.

Prema dostupnim podacima, od 2008. godine nadležni organi u RS usvojili su zahteve za azil za 199 osoba. Pravo na utočište je odobreno za 91 osobu, a supsidijarna zaštita je dodeljena za 108 osoba.

2. Praksa nadležnih organa u postupku azila

Prema Zakonu o azilu i privremenoj zaštiti (ZAPZ), Kancelarija za azil sprovodi prvostepeni postupak azila, dok je za odlučivanje u drugom stepenu nadležna Komisija za azil. Protiv odluke Komisije za azil tražilac azila može da podnese tužbu Upravnom sudu.

U prvih šest meseci 2021. godine, u slučajevima u kojima su tražioce azila zastupali pravnici BCLJP-a, Kancelarija za azil je donela 19 odluka, od kojih su dve o usvajanju zahteva za azil (jedno utočište i jedna supsidijarna zaštita), zatim 12 o odbijanju zahteva za azil, a pet o obustavi postupka. Komisija za azil je u periodu od januara do kraja juna 2021. godine donela devet odluka kojima je odbila žalbe pravnik BCLJP-a, odnosno potvrdila stanovište Kancelarije za azil o tim zahtevima. U istom periodu, ovaj organ je doneo tri odluke kojima je usvojio žalbe pravnik BCLJP-a podnetih u ime tri klijenta i vratio predmete Kancelariji za azil na ponovno odlučivanje. Upravni sud je u istom periodu doneo tri presude u vezi s dva usvajanja i jednim odbijanjem tužbi podnetih u ime šest klijenata BCLJP-a.

U ovom delu izveštaja, pravnici BCLJP-a su analizirali određene odluke nadležnih organa donetih u prvih šest meseci 2021. godine, koje smatraju posebno značajnim. Te odluke ilustruju pravilan rad organa, ali i određene nepravilnosti i propuste koji se javljaju iz godine u godinu. U nastavku će biti više reči o pojedinačnim odlukama.

2.1. Odluke Kancelarije za azil

2.1.1. Dodeljeno utočište žrtvi torture iz Burundija

Krajem juna, Kancelarija za azil je donela rešenje¹⁷ kojim je usvojila zahtev za azil i dodelila utočište tražiocu azila M. iz Burundija zbog progona po osnovu političkog mišljenja. Naime, M. je bio član jedne od opozicionih partija i učesnik demonstracija 2015. godine u državi porekla. Imajući u vidu način na koji su se pripadnici vlasti Burundija obračunavali sa svojim protivnicima, M. je, strahujući od progona, više puta menjao mesto boravka. Međutim, pripadnici obaveštajne službe i Imbonerakura su ga pronašli i uhapsili 2016. godine, dok su njegova supruga i deca

---

¹⁷ Rešenje Kancelarije za azil br. 26-1337/20-1 od 29. juna 2021. godine.

napustili Burundi zbog narušene bezbednosti. Prvobitno osuđen na 20 godina zatvora, M. je pušten na slobodu 2018. godine usled donošenja odluke o amnestiji političkih zatvorenika. Uprkos tome, mnogi oslobođeni zatvorenici su ubrzo ubijeni, među kojima i dva bliska prijatelja M. Nakon što ga je policija tražila u porodičnom domu, M. je shvatio da mu je bezbednost ozbiljno ugrožena, zbog čega je doneo odluku da napusti Burundi. U Ruandi i Ugandi boravi oko dve godine, nakon čega odlučuje da dođe u RS preko Turske.

a) Kancelarija za azil je cenila dostavljene izveštaje o torturi tražioca azila u državi porekla

Tokom boravka u zatvoru, M. je bio izložen nekim od najtežih oblika mučenja, prilikom kojih su mu nanete povrede s trajnim posledicama. S tim u vezi, a u cilju dokazivanja osnovanosti tvrdnje da je M. žrtva torture, pravni tim BCLJP-a je tražio stručno mišljenje sudskog veštaka, koji je obavio klinički pregled.¹⁸

U tom smislu, najpre je važno istaći da je Kancelarija za azil u postupku odlučivanja osnovanosti zahteva M. u celosti uzela u obzir priloženi stručni nalaz i mišljenje, kao i fotografije lekara veštaka. U rešenju prvostepenog organa je utvrđeno da se oni mogu primeniti na konkretan slučaj „imajući u vidu opis povreda i nastanka istih, kao i samo mišljenje lekara da je nanošenje navedenih povreda ostavilo trajne posledice u smislu estetske izmenjenosti-naruženosti na mestu ožiljnih promena, te da je sadašnji nalaz telesnog pregleda konzistentan sa anamnetički dobijenim podacima o načinu zadobijanja povreda“.

Osim medicinske dokumentacije u vezi s navodima o torturi, Kancelarija za azil je cenila i izveštaj o psihičkom stanju M., koji je sačinio psiholog organizacije Mreža psihosocijalnih inovacija (PIN). Tokom procene je utvrđeno da su kod M., između ostalih, izraženi simptomi koji ukazuju na postojanje posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSD), kao što je ponovno proživljavanje traume, fizičko reagovanje pri pomisli na traumu i emocionalno povlačenje.

---

¹⁸ Pravni tim BCLJP-a je dostavio Kancelariji za azil mišljenje lekara veštaka u slučaju još jednog tražioca azila iz Burundija, koji je takođe bio žrtva torture. Postupak je u toku.

b) Utvrđen je osnovan strah od progona tražioca azila

U svom rešenju, Kancelarija za azil je tumačila i Smernice¹⁹ UNHCR-a, shodno kojima treba imati u vidu nekoliko elemenata za donošenje odluke o tome da li se politički prestupnik može smatrati izbeglicom. Pa tako, najbitniji elementi jesu ličnost podnosioca zahteva, njegovo političko mišljenje, motivi njegovog delovanja, priroda počinjenog dela, priroda i motivi gonjenja, kao i priroda zakona na kom se zahteva gonjenje. U slučaju M., Kancelarija za azil je na pravilan način cenila sve okolnosti u državi porekla, kao što su učestvovanje M. na demonstracijama 2015. godine, njegovo hapšenje i lišenje slobode na godinu dana, kao i donošenje presude kojom se M. osuđuje na 20 godina zatvora. Na osnovu svega navedenog, utvrđeno je da je reč o osobi koja ima strah od progona, a ne od kazne u zemlji porekla.

Dodatno, u pogledu procene postojanja opravdanog straha od progona, prema mišljenju UNHCR-a, ne procenjuje se samo stanje duha određene osobe kao odlučujuće za utvrđivanje statusa izbeglice, već to stanje mora biti potkrepljeno objektivnom situacijom. To znači da se kod procene postojanja straha cene subjektivni i objektivni element. Vodeći se prvenstveno stavom UNHCR-a, prvostepeni organ je uzeo u obzir oba elementa prilikom donošenja odluke o osnovanosti zahteva M.

Konkretno, kod ocene postojanja subjektivnog elementa straha od progona, Kancelarija za azil je cenila stanje duha M. u odnosu na verodostojnost njegovog iskaza datog u postupku, a koji se tiče odlučnih činjenica i okolnosti. S druge strane, za potrebe utvrđivanja postojanja objektivnog elementa straha, Kancelarija za azil je cenila iskaz M. u kontekstu bezbednosne situacije u Burundiju. Naime, pozivajući se na više kredibilnih međunarodnih izveštaja,²⁰ Kancelarija za azil je konstatovala da je stanje u državi porekla M. veoma loše, a da su politički neistomišljenici i zatvorenici u posebno teškom položaju od 2015. godine i perioda demonstracija. Proizvoljna ubistva i hapšenja su svakodnevna pojava u Burundiju. Kršenja ljudskih prava su u porastu i još uvek imaju političku dimenziju, posebno u kontekstu prava na život, slobodu i bezbednost, zabrane mučenja i seksualnog nasilja.

Pozivajući se na odredbe ZAPZ,²¹ Kancelarija za azil je ocenila da u konkretnom slučaju postoji povezanost između razloga progona, dela progona i nepostojanja efikasne zaštite od takvih dela. Zbog okolnosti kojima je bio izložen, M. nije bio u mogućnosti da dobije efikasnu zaštitu u

---

¹⁹ Priručnik o postupcima i kriterijumima za određivanje izbegličkog statusa, UNHCR (reizdanje, Beograd, februar 2019).

²⁰ Reč je o izveštaju generalnog sekretara Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija (UN) od 2015. godine, izveštaju Generalne skupštine UN, kao i izveštaju *Immigration and Refugee Board of Canada*.

²¹ Čl. 28, st. 3; čl. 29, st. 1, tač. 2-3 i čl. 30, st. 3 ZAPZ.

državi porekla, imajući u vidu da su upravo pripadnici vladajućeg režima i organizovane grupe bliske vlasti bili počinioci progona.

c) Zaključak

U konkretnom slučaju, Kancelarija za azil je na pravilan način cenila priložene dokaze, kako individualno tako i kumulativno. Posebno ohrabruje ocena medicinske dokumentacije prvostepenog organa i uvažavanje nalaza i mišljenja lekara veštaka o postupanju kom je bio izložen tražilac azila, a koji je suprotan članu 3 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP). Multidisciplinarni pristup u postupcima azila je neophodan za pravilnu ocenu svih okolnosti individualnih slučajeva, te za donošenje zakonitih odluka o podnetim zahtevima. Nadamo se da će, po ugledu na slučaj M., Kancelarija za azil postupati na istovetan način i u drugim slučajevima, naročito onim s posebno osetljivim komponentama.

2.1.2. Dodeljena supsidijarna zaštita državljaninu Somalije

Kancelarija za azil je u aprilu usvojila zahtev za azil državljaninu Somalije F. i dodelila mu supsidijarnu zaštitu.²² F. je izbegao iz zemlje porekla zbog pretnji koje je dobijao od strane terorističke organizacije Al-Šabab. Pripadnici ove organizacije su ga smatrali neprijateljem zbog toga što je bio zaposlen kao službenik u administraciji aktuelne vlasti Somalije. Al-Šabab je prethodno usmrtio njegovog rođaka, visoko pozicioniranog funkcionera, s kojim je F. živeo. Zbog straha od progona, F. je napustio Somaliju, kada je legalnim putem otišao do Turske, gde je potom ilegalno prešao u Grčku. U Srbiju je stigao iz Albanije početkom 2020. godine.

a) Negativan uticaj Al-Šababa na opštu bezbednosnu situaciju u Somaliji

U postupku utvrđivanja osnovanosti zahteva za azil F., Kancelarija za azil je ocenila da je opšta bezbednosna situacija u Somaliji veoma loša, čemu najviše doprinosi negativan uticaj Al-Šababa.²³ U rešenju je istaknuto da je Al-Šabab bio u stanju da izvrši velike terorističke napade, uglavnom u glavnom gradu Mogadišu, ali i širom zemlje, te da je u incidentima ubijen veliki broj građana. Al-Šabab izvodi kako ciljane tako i neselektivne napade na civile i civilnu infrastrukturu,

---

²² Rešenje Kancelarije za azil br. 26-1357/20 od 21. aprila 2021. godine.

²³ Al-Šabab je jedan od glavnih destabilizujućih faktora u Somaliji, čije delovanje ima snažan uticaj na opštu bezbednosnu situaciju u zemlji, koju takođe karakteriše slaba centralna vlast i veliki broj lokalnih plemenskih saveza i klanova koji su međusobno sukobljeni.

koristeći improvizovane eksplozivne naprave, samoubilačke bombe i granatiranje, kao i atentate. Pored toga, ova organizacija zabranjuje saradnju s humanitarnim organizacijama, blokirajući isporuku pomoći u Somaliji, što je dovelo do raseljavanja oko osamsto hiljada ljudi. Kontrola i uticaj Al-Šababa se ogleda i u činjenici da su se njegovi pripadnici „infiltrirali“ u više vladinih institucija i sektora. Za civilno stanovništvo postoji veliki rizik da postane kolateralna šteta, a stanovnici su takođe žrtve opšteg nasilja u glavnom gradu Mogadišu.²⁴

b) Trpljenje ozbiljne nepravde usled individualne pretnje po život

Pravnici BCLJP-a pozdravljaju činjenicu da se Kancelarija za azil u svojoj odluci osvrnula i na najskorije probleme koji su pogodili Somaliju. Pa tako, Kancelarija za azil je analizirala i događaje koji su nastali svega nekoliko dana pre donošenja same odluke. Neki od njih su se odnosili na usvajanje zakonskog okvira kojem je aktuelnom predsedniku Somalije produžen mandat, što je dovelo do dodatne krize i destabilizacije zemlje. Pored toga, Kancelarija za azil je razmatrala izveštaje koje su pravnici BCLJP-a dostavili u ovom predmetu, ali je i sama u svojoj odluci navela niz drugih relevantnih izveštaja od značaja za zahtev za azil koji je podneo F.²⁵ Na osnovu svega, Kancelarija za azil je pravilno utvrdila da bi F. bio izložen trpljenju ozbiljne nepravde usled individualne pretnje po život prouzrokovane unutrašnjim oružanim sukobom u zemlji porekla. Stoga je ocenila da bi vraćanje F. u zemlju porekla bilo u suprotnosti s članom 3 EKLJP. Posledično, ispunjeni su zakonski uslovi za dodeljivanje supsidijarne zaštite.²⁶

c) Supsidijarna zaštita naspram utočišta

Kancelarija za azil je utvrdila da F. ne ispunjava uslove za dodeljivanje utočišta.²⁷ Kako je navedeno u obrazloženju rešenja, iskaz F. nije bio dovoljno detaljan u smislu odlučnih činjenica i sadržao je nekonzistentne elemente. Ovo se posebno odnosilo na navode o ubistvu njegovog rođaka, funkciji koju je isti obavljao, te njihovom međusobnom odnosu i relaciji. Takođe je istaknuto da F. ne poseduje preteće poruke, iako Kancelarija za azil smatra da ih je morao

---

²⁴ Rešenje Kancelarije za azil br. 26-1357/20 od 21. aprila 2021. godine, str. 3-4.

²⁵ *Ibid.*, str. 3–4. Reč je o izveštajima EASO, ACCORD, *Danish Refugee Council*, *International Crisis Group* i dr.

²⁶ Član 25. ZAPZ glasi: „Supsidijarna zaštita odobrava se tražiocu koji ne ispunjava uslove za odobrenje prava na utočište iz člana 24. ovog zakona ako postoje opravdani razlozi koji ukazuju da će se povratkom u državu porekla ili državu uobičajenog boravišta suočiti sa stvarnim rizikom od trpljenja ozbiljne nepravde i koji nije u mogućnosti ili zbog takvog rizika ne želi da prihvati zaštitu te države.“

²⁷ Prema članu 24. ZAPZ, pravo na utočište, odnosno status izbeglice, odobrava se tražiocu koji se nalazi izvan države svog porekla ili države uobičajenog boravišta, a opravdano strahuje od progona zbog svoje rase, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog uverenja, a zbog čega ne može ili ne želi da prihvati zaštitu te države.

posedovati. Pored toga, navodi se i da Al-Šabab generalno ne cilja lokalno osoblje. Nije prihvaćena ni fotokopija službene kartice koju je F. dostavio, jer je Kancelarija za azil konstatovala da se ne može sa sigurnošću utvrditi da je reč o originalnom dokumentu. Zbog toga je ovaj dokaz ocenjen kao nepouzdan te da nije od značaja za rešavanje u ovoj pravnoj stvari.²⁸

Naime, osim same konstatacije gorenavedenih razloga zbog kojih nije dodeljeno utočište, u samoj odluci se oni ne obrazlažu detaljnije, što, prema mišljenju BCLJP-a, u konkretnom slučaju ostaje sporno. Primera radi, ne postoji konkretno obrazloženje stavova Kancelarije za azil oko toga šta to nije bilo dovoljno detaljno u iskazu F. u smislu odlučnih činjenica, odnosno koji su to nekonzistentni elementi koje je njegov iskaz sadržao. Takođe, ostaje nejasno zbog čega je Kancelarija za azil smatrala da je F. trebalo da poseduje preteće poruke upućene od strane Al-Šabab-a, posebno imajući u vidu putovanje F. od Somalije do RS. S tim u vezi, smatramo spornim i ocene u vezi s fotokopijom službene kartice F. Naime, tražioci azila često ne poseduju originalnu dokumentaciju, za šta postoje višestruki razlozi (izgubili su je u zemlji porekla ili nisu uspeali da je iznesu, izgubili su je tokom tranzita itd.). Konačno, navodi da Al-Šabab generalno ne cilja lokalno osoblje svakako nisu ubedljivi da bi se sa sigurnošću moglo tvrditi da F. nije bio u direktnoj opasnosti od ove terorističke organizacije, naročito imajući u vidu da su pravnici BCLJP-a u podnesku o stanju ljudskih prava i bezbednosti u Somaliji naveli više izvora koji više idu u prilog suprotnom stanovištu.

d) Zaključak

Pravnici BCLJP-a pozdravljaju usvajanje zahteva za azil i dodeljivanje supsidijarne zaštite F. Posebno smatramo važnim činjenicu da je Kancelarija za azil uvrstila u svoju odluku relevantne izveštaje međunarodnih organizacija i najnovije okolnosti u zemlji porekla.

Međutim, kako smo već istakli, Kancelarija za azil je trebalo preciznije da obrazloži svoj stav da F. ne ispunjava uslove za dodeljivanje utočišta. S tim u vezi, očekujemo da će Kancelarija za azil u svojoj budućoj praksi rada na pojedinačnim slučajevima posvetiti više pažnje detaljnijoj analizi prilikom odlučivanja o dodeljivanju jednog od dva oblika međunarodne zaštite.

---

²⁸ Rešenje Kancelarije za azil br. 26-1357/20 od 21. aprila 2021. godine, str. 2-3.

2.1.3. Ponovo odbijen zahtev za azil novinaru iz Burundija

U predmetu B. iz Burundija, koji je zemlju porekla napustio po osnovu pretpostavljene političke i etničke pripadnosti, Kancelarija za azil je u maju ponovo donela odluku kojom mu se odbija zahtev za azil.²⁹ Kancelarija za azil je ranije napravila više propusta u ovom predmetu. Naime, prilikom donošenja svoje prethodne odluke,³⁰ nije cenila sve individualne okolnosti niti je kvalifikovala osnov progona B. Uz to, paušalno je donosila zaključke i selektivno cenila priložene dokaze.³¹ Zbog svega navedenog, pravnici BCLJP-a su uložili žalbu na ovo rešenje prvostepenog organa, koju je Komisija za azil usvojila i vratila predmet prvostepenom organu na ponovno odlučivanje.³² Međutim, Kancelarija za azil je u svemu ostala pri svom ranije iznetom stavu.

Po profesiji novinar, B. je u državi porekla bio žrtva progona od strane državnih aktera (pripadnici policije i obaveštajne službe). On je 2019. godine doveden u vezu s drugim novinarima koji su izbegli iz Burundija u Ruandu nakon demonstracija 2015. godine, a koji se smatraju neprijateljima režima. Policijski službenici su ga u više navrata privodili pod sumnjom da odlazi u Ruandu kako bi prosleđivao informacije izbeglim novinarima koji su nastavili da izveštavaju o Burundiju. Prilikom zadržavanja i lišavanja slobode, B. je bio izložen maltretiranju i zlostavljanju. Nakon što je prestao da se odaziva na policijske pozive, za njim je raspisana poternica. Dodatni rizik se ogledao u činjenici da B. pripada etničkoj zajednici Tutsi, kao i da je živio u jednoj od četvrti poznatoj kao uporište opozicije. Usled svega navedenog, B. je doneo odluku da napusti državu porekla, što mu polazi za rukom u julu 2019. godine.

a) Komisija za azil je potvrdila navode iz žalbe i vratila predmet na ponovno odlučivanje

Postupajući po žalbi BCLJP-a, Komisija za azil je utvrdila da je prvostepeni organ nepotpuno utvrdio činjenično stanje, što je dovelo do pogrešne primene materijalnog prava i nepravilnog zaključka o činjeničnom stanju. Naime, Kancelarija za azil je svoju odluku zasnovala samo na delovima izjava podnosioca zahteva, a delimično i na osnovu dostupnih izveštaja međunarodnih organizacija, što su punomoćnici B. isticali u žalbi. Značajan je stav Komisije za azil da Kancelarija za azil nije mogla da odbije zahtev za azil B., a da prethodno nije temeljno i

---

²⁹ Rešenje Kancelarije za azil br. 26-3131/19-1 od 21. maja 2021. godine.

³⁰ Rešenje Kancelarije za azil br. 26-3131/19 od 19. januara 2021. godine.

³¹ Videti: *Pravo na azil, Izveštaj za period januar–mart 2021*, str. 18.

³² Rešenje Komisije za azil br. Až-47/20 od 26. marta 2021. godine.

pažljivo istražila opasnost od *refoulement*-a. Tako je, posledično, došlo do povrede odredbi ZAPZ i Zakona o opštem upravnom postupku (ZOUP).³³

Pravnici BCLJP-a su u žalbenom postupku tražili Komisiji za azil da u ovom predmetu održi usmenu raspravu i sama sasluša B. Međutim, Komisija za azil je navela da će predmet vratiti Kancelariji za azil na ponovno odlučivanje, uz obrazloženje da će brže i ekonomičnije otkloniti nedostatke prvostepenog postupka. S tim u vezi, drugostepeni organ je naložio prvostepenom organu da donese novu, na zakonu zasnovanu odluku, pošto otkloni navedene nedostatke.³⁴

Kancelarija za azil je, međutim, nakon održavanja dopunske usmene rasprave,³⁵ donela novo rešenje, kojim se B. odbija zahtev za azil. Pravnici BCLJP-a smatraju da je ovim rešenjem takođe nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, relevantno za donošenje pravilne odluke o zahtevu za azil B., zbog čega je još jednom izveden nepravilan zaključak o činjeničnom stanju. Postupajući na ovaj način, Kancelarija za azil je ponovo postupila suprotno odredbama ZAPZ i ZOUP-a.

b) Navodi izneti tokom postupka ocenjeni su kao kredibilni, dokazi kao verodostojni, a zahtev za azil je odbijen

Kancelarija za azil se nije adekvatno osvrnula niti kvalifikovala dela i razloge progona u slučaju B., jer je njihovo postojanje cenila isključivo u odnosu na činjenicu da je u Burundiju došlo do promene vlasti.³⁶ Usled navedenog, prvostepeni organ je izveo pogrešan zaključak da B. nije bio izložen progonu u zemlji porekla i da mu ne bi bio izložen u slučaju povratka u nju. Pored toga je ponovo propustio da na valjan način uzme u razmatranje ključne navode iznete na usmenoj raspravi, dostavljene dokaze, kao i individualne okolnosti i lične karakteristike podnosioca zahteva B.

Kancelarija za azil jeste utvrdila da su navodi izneti tokom postupka azila u pogledu policijskog postupanja prema podnosiocu zahteva u zemlji porekla kredibilni, kao i da su dostavljeni dokazi ocenjeni kao verodostojni.³⁷ Uprkos tome, zauzela je pogrešan stav da se „ovakvo postupanje ne može kvalifikovati kao progon počinjen od strane državnih organa, imajući

---

³³ *Ibid.*, str. 4.

³⁴ *Ibid.*, str. 4.

³⁵ Dopunska usmena rasprava održana je 20. aprila 2021. godine.

³⁶ Kancelarija za azil je promenu vlasti u Burundiju koristila kao jedan od argumenata od presudnog značaja za odbijanje zahteva za azil više podnosilaca zahteva iz ove države. Vidi rešenja Kancelarije za azil br. 26-2176/19 od 5. oktobra 2020. godine, 26-3215/19 od 4. novembra 2020. godine i 26-3136/19 od 26. novembra 2020. godine.

³⁷ Rešenje Kancelarije za azil br. 3131/19-1 od 21. maja 2021. godine, str. 3.

u vidu novonastalu situaciju, izazvanom promenom vlasti, a usko je tumačeći u kontekstu promene državne politike prema novinarima u Burundiju i aktivnostima podnosioca zahteva koje nisu bile usmerene protiv državne politike, posebno stavljajući akcenat da podnosilac zahteva nije bio percipiran od strane državnih vlasti kao protivnik vlasti za vreme najveće političke nestabilnosti u Burundiju.³⁸

Kancelarija za azil u svom novom rešenju ponovo nije adekvatno uzela u razmatranje navode B. da je napustio zemlju porekla zbog problema s pripadnicima vlasti, kao i boravka u Ruandi, te zbog navodnih veza s ranije izbeglim novinarima. Naprotiv, sve činjenice od važnosti u ovoj pravnoj stvari tumačile su se u kontekstu političkih događaja tokom 2015. godine u Burundiju, koji uopšte nisu dovedeni u vezu s problemima koje je B. imao tokom 2019. godine. S tim u vezi, prvostepeni organ je potpuno pogrešno primenio institut protoka vremena, neadekvatno tumačeći okolnosti u kojima se B. nalazio pre napuštanja zemlje porekla, položaj novinara u Burundiju i Ruandi koji se promenio u međuvremenu, kao i sve posledice s kojima bi se B. suočio u slučaju povratka u zemlju porekla.

c) Pogrešno tumačenje okolnosti u pogledu zabrane mučenja i paušalna ocena položaja novinara iz Burundija

U osporenom rešenju, Kancelarija za azil se ponovo pozvala na definicije mučenja, kao i na opšte mišljenje Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) u pogledu zabrane mučenja, nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.³⁹ Iako navodi o okolnostima postojanja zlostavljanja koji su izneti u odluci mogu u potpunosti da se dovedu u vezu s policijskim zlostavljanjem kojem je B. bio izložen u državi porekla, prvostepeni organ je opet postupio sasvim suprotno i odbio mu zahtev za azil.

Prvostepeni organ je položaj novinara u Burundiju cenio isključivo na osnovu nekoliko medijskih članaka.⁴⁰ Pored toga, Kancelarija za azil je informacije iz tih članaka tumačila selektivno, izvodeći netačne zaključke o položaju novinara, naročito onih koji su izbegli u Ruandu, a koje su vlasti u Burundiju dovodile u vezu s B. Takođe, ni u jednom delu osporenog rešenja

---

³⁸ *Ibid.*, str. 4.

³⁹ Videti: *Pravo na azil, Izveštaj za period januar–mart 2021*, str. 20.

⁴⁰ U pitanju su članci sa sajtova *The Africa Report* (<https://bit.ly/3hPRjYo>) i *Africa News*.

nema obrazloženja informacija iz podnesaka koje su punomoćnici B. dostavili tokom postupka, a u kojima se daleko detaljnije navodi položaj novinara iz Burundija.⁴¹

d) Zaključak

Kancelarija za azil je, nažalost, ponovo učinila više propusta u ovom predmetu, prvenstveno jer nije cenila sve individualne okolnosti niti je adekvatno kvalifikovala osnov progona B. Uz to, zaključke o osnovanosti zahteva je donela na paušalan način, selektivnom ocenom dostavljenih dokaza. Takvim postupanjem se krše osnovna ljudska prava tražilaca azila i čini povreda načela zabrane zlostavljanja. Zbog svega navedenog, pravnici BCLJP-a su uložili žalbu na novo rešenje prvostepenog organa. Postupak je u toku.

2.2. Komisija za azil usvojila žalbe Beogradskog centra za ljudska prava

2.2.1. Komisija za azil poništila rešenje Kancelarije za azil kojim je odbijen zahtev za azil nepraćenom detetu bez državljanstva

Sredinom januara 2021. godine Kancelarija za azil je odbila zahtev za azil S.,⁴² detetu bez pratnje koje je i apatrid, odnosno osoba bez državljanstva. S. je napustio Pakistan kao zemlju uobičajenog boravišta⁴³ zbog progona po osnovu činjenice da je osoba bez državljanstva poreklom iz Avganistana. Zbog svog specifičnog položaja, S. je imao otežan pristup svojim pravima, kao što su pravo na obrazovanje i pravo na zdravstvenu zaštitu. Pored toga, S. i njegova porodica su, kao i mnoge izbeglice poreklom iz Avganistana, bili u riziku od proizvoljnog i arbitrarnog hapšenja od strane pakistanskih vlasti usled neregulisanog pravnog statusa i prisilnog povratka u Avganistan.

Kancelarija za azil je svojom odlukom zanemarila nepovoljan položaj avganistanskih izbeglica u Pakistanu, nepravilno i nepotpuno utvrdila činjenično stanje i grubo povredila načelo najboljeg interesa deteta.⁴⁴ Zbog toga su pravnici BCLJP-a u ime maloletnog S. podneli žalbu

---

⁴¹ U pitanju su različiti izveštaji tela UN (HRC, GA, UNHCR, CAT i dr.), EASO, Međunarodnog krivičnog suda, *US Department of State, Human Rights Watch, Freedom House, Amnesty International, IFHR, IRRI, Immigration and Refugee Board of Canada, International Federation of Journalists* itd.

⁴² Rešenje Kancelarije za azil br. 26-2349/19 od 12. januara 2021. godine.

⁴³ Prema čl. 2, st. 1, tač. 10 ZAPZ, država porekla je država čije državljanstvo ima stranac ili država u kojoj je lice bez državljanstva imalo uobičajeno boravište.

⁴⁴ Vidi više u: *Pravo na azil, Izveštaj za period januar–mart 2021*, str. 21.

Komisiji za azil, koja je svojim rešenjem žalbu usvojila i predmet vratila prvostepenom organu na ponovno odlučivanje.⁴⁵ Naime, drugostepeni organ je ustanovio da postoji više spornih okolnosti koje je neophodno prethodno utvrditi kako bi se donela pravilna i zakonita odluka o podnetom zahtevu za azil.⁴⁶

a) Pakistan nije država članica UN Konvencije o statusu izbeglica iz 1951. godine

Komisija za azil je najpre istakla da su osnovani žalbeni navodi da Pakistan nije država članica UN Konvencije o statusu izbeglica iz 1951. godine, kao i da je položaj izbeglica u toj zemlji efektivno loš. Tim BCLJP-a je žalbom opravdano ukazao na to da je neophodno razmotriti i relevantne međunarodne izveštaje o položaju osoba bez državljanstva u Pakistanu, imajući u vidu činjenicu da je S. istovremeno i izbeglica i apatrid.⁴⁷ S tim u vezi, Komisija za azil je zatražila od Kancelarije za azil da u ponovljenom postupku ispita takve izveštaje, posebno u kontekstu izbeglica i maloletnika bez državljanstva u Pakistanu.⁴⁸

b) Strah od povratka u Pakistan i objektivna opasnost od povratka u Avganistan

Komisija za azil je ocenila i da Kancelarija za azil treba da utvrdi da li je strah od povratka u Pakistan dovoljan da bi se to uopšte moglo podvesti pod progon ili ozbiljnu pretnju od kršenja ljudskih prava. S tim u vezi, po mišljenju drugostepenog organa, nesporno postoji i objektivna opasnost za S. od povratka u Avganistan (u smislu potencijalnog lančanog *refoulement-a*),⁴⁹ posebno imajući u vidu da je reč o nepraćenom detetu bez državljanstva.⁵⁰

c) Zaštita interesa maloletnog lica i donošenje odluke u najboljem interesu deteta

Komisija za azil je u svojoj odluci izrazila sumnju da je Kancelarija za azil prilikom donošenja odluke posvetila dovoljno pažnje činjenici da je zaista reč o maloletnom detetu starosti 16 godina i da su mu u tom smislu dovoljno zaštićeni interesi. Takođe je konstatovano da, prilikom preduzimanja bilo kojih aktivnosti prema detetu, princip njegovog najboljeg interesa mora biti od

---

⁴⁵ Rešenje Komisije za azil br. Až-46/20 od 17. marta 2021. godine.

⁴⁶ *Ibid.*, str. 3.

⁴⁷ *Ibid.*, str. 3-4.

⁴⁸ *Ibid.*, str. 5.

⁴⁹ *Ibid.*, str. 4.

⁵⁰ *Ibid.*, str. 5.

prvenstvenog značaja. Naime, reč je ne samo o zakonskoj obavezi, već i o međunarodnom standardu od ključnog značaja za pravilno odlučivanje o pravima deteta.

Komisija za azil je utvrdila da u slučaju S. Kancelarija za azil ni na koji način nije potkrepila svoje obrazloženje uverenjem da je doneta odluka u najboljem interesu deteta. Dodatno je pravilno istakla činjenicu da S. spada u ranjive kategorije po dva osnova – kao dete i kao osoba bez državljanstva.⁵¹ Pa tako, od Kancelarije za azil se zahteva da u ponovljenom postupku razmotri sve okolnosti koje su od značaja za primenu načela najboljeg interesa deteta.⁵²

d) Pravo na obrazovanje i podsticajni uslovi za dalji razvoj

Tim BCLJP-a se u žalbi na prvostepeno rešenje osvrnuo na pristup pravu na obrazovanje S. Komisija za azil je s tim u vezi konstatovala da je potrebno da Kancelarija za azil dodatno razmotri činjenice da je S. kao razlog za napuštanje Pakistana naveo i želju za nastavkom školovanja, koje je morao da prekine bez mogućnosti da kasnije nastavi, kao i činjenicu da se u međuvremenu u RS školuje i uči jezik, da ima privremenog staratelja i da je smešten u odgovarajuću ustanovu za maloletnu decu iz izbegličke populacije.⁵³ Komisija za azil je u svom rešenju takođe navela da treba imati u vidu mišljenje organa starateljstva, u kom se konstatuje da je aktuelno okruženje bezbedno za S. i podsticajno za njegov dalji razvoj.⁵⁴

e) Kršenje Zakona o graničnoj kontroli i opasnost od trgovine decom

BCLJP je u svojoj žalbi istakao da S. ne poseduje nijednu ličnu ispravu,⁵⁵ usled čega bi bio u objektivnoj opasnosti ukoliko bi bio u obavezi da postupi po prvostepenom rešenju⁵⁶ i pokušao da pređe granicu RS, jer bi tako počinio prekršaj.⁵⁷ Shodno navedenom, Komisija za azil je naložila

---

⁵¹ *Ibid.*, str. 4.

⁵² *Ibid.*, str. 5.

⁵³ U pitanju je jedna od ustanova na teritoriji Beograda.

⁵⁴ *Ibid.*, str. 4.

⁵⁵ Rešenje Komisije za azil br. AŽ-46/20 od 17. marta 2021. godine, str. 4.

⁵⁶ Kojim je maloletnom S. odbijen zahtev za azil i naloženo napuštanje teritorije RS.

⁵⁷ Naime, u čl. 71, st. 1, tač. 1 Zakona o graničnoj kontroli navodi se sledeće: „Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 do 100.000 dinara ili kaznom zatvora do 30 dana kazniće se za prekršaj fizičko lice ako pređe ili pokuša da pređe državnu granicu izvan određenog graničnog prelaza, izvan radnog vremena na graničnom prelazu ili suprotno nameni graničnog prelaza, ili ako pređe ili pokuša da pređe državnu granicu na graničnom prelazu bez važeće putne ili druge isprave propisane za prelazak državne granice (čl. 12, st. 2).“

Kancelariji za azil da ispita ove okolnosti, ali i da utvrdi da li postoji rizik od eventualne trgovine decom.⁵⁸

Komisija za azil je razmatrala i predlog naveden u žalbi punomoćnika S. da drugostepeni organ održi dodatnu usmenu raspravu, a imajući u vidu sve navedene nedostatke prvostepenog postupka, te donošenje rešenja koje nije u skladu sa zakonom. Međutim, drugostepenim rešenjem je utvrđeno da je celishodnije, brže i ekonomičnije da uočene nedostatke prvostepenog postupka, uz prethodno ponovno održavanje usmene rasprave, otkloni sâm prvostepeni organ.⁵⁹

2.2.2. Poništeno rešenje Kancelarije za azil kojim je odbijen zahtev za azil aktivistkinji iz Irana

Na način sličan prethodno opisanom slučaju, Komisija za azil⁶⁰ je krajem aprila usvojila žalbu BCLJP-a protiv rešenja Kancelarije za azil⁶¹ kojim je državljanki Irana G. M. odbijen zahtev za azil kao neosnovan. Naime, G. M. je u državi porekla podržavala pokret čije su se članice zalagale za ukidanje obaveze nošenja hidžaba, kao i za zaštitu ženskih prava i sloboda. Građanke Irana koje su pristalice te ideje se, kao znak otpora, u javnosti pojavljuju bez hidžaba, što je činila i G. M., zbog čega je više puta privedena od strane iranskih vlasti i izložena pretnjama i maltretiranju. Pored toga, G. M. se u zemlji porekla bavila i modelingom, na način koji nije primeren muslimanskoj patrijarhalnoj kulturi i koji nije u skladu s tumačenjem položaja žene u Kuranu, zbog čega se sukobila s članovima svoje porodice.

Nakon poslednjeg zadržavanja u policiji u avgustu 2018. godine, G. M. je dobila poziv na sud. Zbog optužbi za koje se teretila i za koje bi joj, u slučaju osude, sledovala višegodišnja kazna zatvora, G. M. je nakon svega nekoliko dana napustila Iran.

U postupku odlučivanja o osnovanosti zahteva, Kancelarija za azil je nepotpuno i nepravilno utvrdila činjenično stanje, zbog čega je izvela zaključak da G. M. nije u opasnosti od progona u državi porekla po osnovu pripadnosti određenoj društvenoj grupi. Pravnici BCLJP-a su podneli žalbu Komisiji za azil zbog sporne prvostepene odluke. Zbog utvrđenih nepravilnosti i nedostataka prvostepenog rešenja, Komisija za azil je usvojila žalbu BCLJP-a i vratila predmet Kancelariji za

---

⁵⁸ Rešenje Komisije za azil br. Až-46/20 od 17. marta 2021. godine, str. 4.

⁵⁹ *Ibid.*, str. 5.

⁶⁰ Rešenje Komisije za azil Až-8/21 od 26. aprila 2021. godine.

⁶¹ Rešenje Kancelarije za azil br. 26-1672/19 od 29. januara 2021. godine.

azil na ponovno odlučivanje. U ponovljenom postupku, Kancelarija za azil ima obavezu da otkloni sve utvrđene povrede, da potpuno i pravilno razmotri sve činjenice i okolnosti od značaja za donošenje zakonite odluke, uz ocenu svih dokaza i na osnovu celokupnog postupka.

a) Nedovoljno ispitane relevantne činjenice i navodi podnositeljke zahteva

Osporeno rešenje kojim se odbija zahtev G. M. sadržalo je nejasnoće u pogledu navođenja godina u kojima su se odvijali pojedini ključni događaji opisani tokom prvostepenog postupka, usled čega je Kancelarija za azil pogrešno zaključila da je izjava podnositeljke zahteva neverodostojna. Iz sadržine zapisnika o usmenoj raspravi moglo se utvrditi da je G. M. hronološki iznosila detalje o događajima koji su doprineli njenoj odluci da napusti državu porekla.⁶²

Kancelarija za azil je trebalo da, pre donošenja osporenog rešenja, potpuno i pravilno utvrdi činjenice iznete tokom procesnih radnji podnošenja zahteva za azil i usmene rasprave, te da razjasni pojedine delove izjave G. M. S tim u vezi, pravnici BCLJP-a su ukazali Komisiji za azil na njen ranije zauzet stav da, u slučaju sumnje u verodostojnost iskaza, prvostepeni organ ima obavezu da dodatno ispita podnosioca zahteva radi razjašnjenja nejasnoća i potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja.⁶³

b) Kancelarija za azil je zanemarila dokaze i podneske punomoćnika dostavljene tokom postupka

Tokom prvostepenog postupka, G. M. je uložila napor da dostavi različite dokaze koji potvrđuju njene navode o aktivizmu u državi porekla, povezanosti s jednom od aktivistkinja koja je takođe hapšena i zatim osuđena na višegodišnju kaznu zatvora, kao i o bavljenju modelingom. Kancelarija za azil je ove dokaze odbacila uz obrazloženje da nije utvrđena njihova verodostojnost.

Pored toga, Kancelarija za azil je u svom rešenju konstatovala da su punomoćnici G. M. dostavili dokaze, ali ih u postupku odlučivanja nije uzela u razmatranje, što predstavlja postupanje suprotno ZAPZ.⁶⁴ Reč je o podnescima o stanju ljudskih prava u Iranu i položaju žena koje odbijaju da se povinuju islamskim tradicionalnim običajima s namerom da vode slobodan i dostojanstven život. Pored toga, Kancelarija za azil je u potpunosti zanemarila izveštaj psihologa organizacije

---

⁶² S tim u vezi, postoje i pojedine kontradiktornosti u delu izjave G. M. o događajima koji su se odvijali nakon njenog dolaska u RS.

⁶³ Rešenje Komisije za azil AŽ-19/19 od 26. avgusta 2019. godine, str. 5.

⁶⁴ Čl. 32, st. 2, tač. 1–3 ZAPZ.

PIN, čija je sadržina bila od velikog značaja za odlučivanje u konkretnom slučaju, posebno s obzirom na ranjivost tražiteljke azila.

ZOUP proklamuje načelo istine i slobodne ocene dokaza.⁶⁵ Primena ovog načela, između ostalog, podrazumeva savesnu i brižljivu ocenu svakog dokaza od strane postupajućeg organa, kako pojedinačno tako i kumulativno. Ukoliko smatra da pojedini dokazi nisu od značaja ili su manje vrednosti od drugih (ili obrnuto), postupajući organ je dužan da obrazloži svoj stav po tom pitanju na jasan način. Konkretno, ukoliko nekim dokazima ne poklanja poverenje, treba da pruži valjan razlog i argument na kom zasniva takav stav.⁶⁶

U slučaju G. M., Kancelarija za azil nije postupila na način predviđen zakonom, zbog čega je nepotpuno i pogrešno utvrdila činjenično stanje i o istom izvela nepravilan zaključak. U rešenju Komisije za azil kojim se usvaja žalba BCLJP-a, taksativno su nabrojane dužnosti Kancelarije za azil kako bi uklonila navedene nedostatke u ponovljenom postupku. Neke od pobrojanih dužnosti su razmatranje tri podneska punomoćnika, materijalnih dokaza u vidu fotografija i video-snimaka G. M., medijskih članaka koji potvrđuju njene navode, kao i izveštaja o psihološkoj proceni.

c) Kancelarija za azil je selektivno cenila međunarodne izveštaje o stanju u Iranu

S druge strane, u postupku odlučivanja o zahtevu G. M., Kancelarija za azil je konsultovala pojedine međunarodne izvore o stanju u Iranu, ali ih je, za potrebe donošenja negativne odluke u konkretnom slučaju, citirala na selektivan način. Tako je, recimo, jedan od citiranih izveštaja u vezi s izjavom G. M. da bi u slučaju povratka u zemlju porekla bila uhapšena i osuđena, između ostalog i zbog činjenice da je podnela zahtev za azil u RS. S tim u vezi, Kancelarija za azil je u svom rešenju istakla da, prema izveštaju Vlade Australije o stanju u Iranu,⁶⁷ „vlasti Irana malo obraćaju pažnju na neuspele tražioce azila po povratku u Iran kao i da one koje se vrate propituje Imigraciona policija na samom aerodromu što traje između 30 minuta do jednog sata, ali hapšenje i maltretiranje nisu česti tokom ovog procesa.“ Međutim, u istom izveštaju se, pored više delova koji idu u prilog izjavi G. M.,⁶⁸ ističe i da je reč o državljanima Irana kojima nije priznat zahtev za

---

⁶⁵ Čl. 10 ZOUP-a.

⁶⁶ Shodno čl. 141, st. 4 ZOUP-a.

⁶⁷ DFAT – Australian Government – Department of Foreign Affairs and Trade, *Country Information Report Iran*, 14. april 2020. godine.

⁶⁸ Recimo, u pomenutom izveštaju stoji da Iran već godinama unazad vodi globalnu politiku neprihvatanja svojih državljana iz inostranstva koji se vraćaju mimo svoje volje (*involuntary returns*), kao i da odbija da im izda privremeni putni list (*laissez-passer*) kojim bi se olakšao njihov povratak. U izveštaju takođe stoji da je malo verovatno da će povratnici privući pažnju vlasti i da postoji nizak rizik od praćenja i diskriminatornog postupanja, osim u slučajevima

azil u trećim zemljama i koji žele da se vrate u državu porekla,⁶⁹ što nije primenjivo na konkretan slučaj. Pored toga, pravnici BCLJP-a su u žalbi ukazali Komisiji za azil na druge izveštaje međunarodnih tela⁷⁰ i praksu ESLJP-a,⁷¹ na osnovu kojih je evidentno da je Kancelarija za azil izvela paušalan zaključak o mogućim posledicama povratka G. M. u Iran.

Usled svega navedenog, stav BCLJP-a je da je Kancelarija za azil zanemarila realne rizike i postupanja iranskih vlasti kojima bi G. M. bila izložena u slučaju povratka, što je u suprotnosti s načelom zabrane mučenja⁷² i načelom *non-refoulement*. Komisija za azil je u žalbenom postupku usvojila navode BCLJP-a kao osnovane i naložila Kancelariji za azil da, pored činjenica i dokaza koje je iznela G. M., naročito uzme u obzir postojanje opasnosti od progona ili rizika od trpljenja ozbiljne nepravde. U tom smislu, Kancelariji za azil je posebno istaknuto da navedene činjenice utvrđi u kontekstu položaja i ličnih okolnosti G. M., uključujući njen pol i uzrast.

2.2.3. Zaključak

Pravnici BCLJP-a pozdravljaju odluke Komisije za azil kojima je nedvosmisleno ukazano na propuste u radu Kancelarije za azil, naročito u pogledu činjenice da maloletni S. i G. M. spadaju u posebno ranjive grupe tražilaca azila. S tim u vezi, Komisija za azil je ispravno postupila kada je poništila prvostepena rešenja kojima se njihovi zahtevi za azil odbijaju i predmete vratila na ponovno odlučivanje. Ove odluke takođe na ispravan način oslikavaju ulogu Komisije za azil kao organa koji kontroliše rad Kancelarije za azil. Pored činjenice da je utvrdila povrede u sprovedenim postupcima po zahtevima za azil S. i G. M., Komisija za azil je takođe u svojim odlukama taksativno navela šta Kancelarija za azil treba da sprovede u ponovljenim postupcima kako bi donela nove, na zakonu zasnovane odluke. Prema mišljenju pravnika BCLJP-a, na taj način

---

u kojima su pre napuštanja Irana bili predmet pažnje vlasti zbog, recimo, političkog ili drugog aktivizma, kao što je bio slučaj s G. M.

⁶⁹ U tom slučaju im država omogućava izdavanje putnog lista (*laissez-passer*).

⁷⁰ *Iran: Treatment by Iranian authorities of failed refugee claimants and family members of persons who have left Iran and claimed refugee status (2017-February 2020)*, Research Directorate, Immigration and Refugee Board of Canada, dostupno na: <https://bit.ly/2WqpAVM>; *Priručnik o postupcima i kriterijumima za utvrđivanje izbegličkog statusa i smernice o međunarodnoj zaštiti u kontekstu Konvencije o statusu izbeglica iz 1951. godine i protokola iz 1967. godine*, UNHCR (reizdanje, Ženeva, februar 2019. godine).

⁷¹ *N. A. protiv Finske*, predstavka br. 25244/18 od 14. novembra 2019. godine, para. 53–57, para. 58–60; *M. A. protiv Belgije*, predstavka br. 19656/18 od 27. oktobra 2020. godine, para. 60–61.

⁷² Shodno čl. 3 Konvencije o ljudskim pravima.

Komisija za azil radi na poboljšanju kako sopstvene prakse u postupanju po žalbama tako i prakse Kancelarije za azil, te na donošenju odluka koje su sveobuhvatne, pravilne i zakonite.

2.3. Da li će presude Upravnog suda uticati na efikasnost Kancelarije i Komisije za azil?

U prvom periodičnom izveštaju za 2021. godinu, BCLJP je analizirao postupanje Komisije za azil prilikom odlučivanja o žalbama zbog „ćutanja uprave“.⁷³ U pitanju je proces koji traje od oktobra 2020. godine, kada je pokrenuto više postupaka zbog nezakonitog trajanja prvostepenog postupka, odnosno nedonošenja odluka o podnetim zahtevima za azil u rokovima propisanim ZAPZ.⁷⁴

Podsećanja radi, ubrzo nakon žalbi koje je BCLJP podneo Komisiji za azil, Kancelarija za azil je donela svoja rešenja o osnovanosti zahteva za azil u najvećem broju spornih predmeta.⁷⁵ Bez obzira na činjenicu da BCLJP nije odustao od podnetih žalbi, drugostepeni organ je svojim rešenjima⁷⁶ obustavio pokrenute postupke, uz obrazloženje da ne postoji osnov za njihovo dalje vođenje jer je Kancelarija za azil odlučila po podnetim zahtevima za azil. Pravni tim BCLJP-a je iz tog razloga pokrenuo više upravnih sporova podnošenjem tužbi Upravnom sudu.

Do dana zaključenja ovog izveštaja, Upravni sud je presudio u dva predmeta od ukupno šest, koliko ih je i započeto po navedenom osnovu. Tužbe BCLJP-a su usvojene, rešenja o obustavi postupaka poništena, a predmeti vraćeni Komisiji za azil na ponovno odlučivanje.⁷⁷ Po mišljenju Upravnog suda, osporenim rešenjima je povređen zakon na štetu tražilaca azila, s obzirom na to da ZOUP ne propisuje da se postupak po žalbi, izjavljenoj zbog nedonošenja odluke po zahtevu stranke, obustavi. Prema članu 157, stav 3 tog zakona, postupak po žalbi se može obustaviti samo ako stranka odustane od žalbe. Upravni sud je istakao da se u ovim slučajevima ne može primeniti član 101, stav 1 ZOUP-a, na koji se pozvala Komisija za azil. Konkretno, ova odredba predviđa da se postupak obustavlja ako organ nađe da nema uslova da se dalje vodi, a zakon ne nalaže da

---

⁷³ Vidi više u *Pravo na azil, Izveštaj za period januar–mart 2021. godine*, str. 29-31.

⁷⁴ Vidi više u *Pravo na azil u Republici Srbiji, Izveštaj za period jul–septembar 2020*, Beogradski centar za ljudska prava (Beograd 2020), str. 23, dostupno na: <https://bit.ly/3jdlS3>.

⁷⁵ Vidi više u *Pravo na azil, Izveštaj za period januar–mart 2021. godine*, str. 30.

⁷⁶ Rešenje Komisije za azil Až-43-1/20 od 9. decembra 2020. godine, rešenje Komisije za azil Až-45-1/20 od 9. decembra 2020. godine, rešenje Komisije za azil Až-42/20 od 15. januara 2021. godine, rešenje Komisije za azil Až-46/20 od 22. januara 2021. godine i rešenje Komisije za azil Až-47/20 od 29. januara 2021. godine.

⁷⁷ Presude Upravnog suda U. 2141/21 od 19. aprila 2021. godine i U. 2251/21 od 23. aprila 2021. godine.

se postupak nastavi. Dakle, ona je primenjiva na slučajeve kada stranka izričito odustane od zahteva, kada su, usled ponašanja stranke (npr. prećutni odustanak) ili usled drugih okolnosti, otpali razlozi za njegovo dalje vođenje (npr. smrt stranke).

U trećem predmetu, Upravni sud je usvojio tužbu zbog ćutanja oba upravna organa.⁷⁸ U tom slučaju, Komisija za azil nije odlučila ni nakon naknadnog zahteva BCLJP-a za donošenje odluke po žalbi iz oktobra 2020. godine zbog ćutanja Kancelarije za azil.⁷⁹

Preostala tri spora koja je BCLJP pokrenuo usled obustave postupaka zbog ćutanja uprave i dalje su u toku. Međutim, na osnovu gore analiziranih presuda, može se pretpostaviti da će Upravni sud i u tim predmetima usvojiti tužbe i potvrditi svoj stav da se postupak po žalbi izjavljenoj zbog nedonošenja odluke po zahtevu stranke ne može obustaviti samo zato što je prvostepeni organ u međuvremenu doneo odluku. Time bi, barem delimično, bio načinjen pomak u pogledu obavezivanja postupajućih organa da donose odluke u pokrenutim postupcima u okviru zakonskih rokova.

---

⁷⁸ Presuda Upravnog suda U. 2144/21 od 21. maja 2021. godine.

⁷⁹ U pitanju su dve državljanke Kube (majka i ćerka) koje su podnale zahtev za azil u RS 20. novembra 2019. godine, nakon čega je usmena rasprava održana tek posle 11 meseci, taćnije 30. oktobra 2020. godine. U međuvremenu, BCLJP je podneo žalbu zbog ćutanja uprave 1. oktobra 2020. godine. Budući da Komisija za azil nije odlučila u roku od 60 dana od dana podnošenja žalbe, 15. januara 2021. godine podnet je naknadni zahtev drugostepenom organu za donošenje rešenja po žalbi od 1. oktobra 2020. godine. Komisija za azil nije postupila ni po naknadnom zahtevu, zbog čega je pravni tim BCLJP-a pokrenuo upravni spor.

3. Smeštaj tražilaca azila i migranata

Univerzalna Deklaracija o ljudskim pravima i Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima prepoznaju pravo svih pojedinaca na adekvatne standarde života, koji uključuju dostupnost hrane, odeće i smeštaja za tražioce azila koji nisu u mogućnosti da ih obezbede.⁸⁰ Ljudska prava tražilaca azila mogu takođe biti zaštićena regionalnim instrumentima koji se odnose na sve osobe koje su rezidenti u državama potpisnicama, nezavisno od njihovog pravnog statusa u zemlji azila.⁸¹

Standardi UNHCR-a⁸² predviđaju da tražiocima azila treba pružiti svu potrebnu podršku koja pokriva osnovne životne potrebe, uključujući hranu, odeću i osnovni smeštaj tokom celog toka postupka, odnosno do donošenja konačne odluke o osnovanosti zahteva za azil.⁸³ Takođe, uslovi u prihvatnim centrima ili u drugim vrstama kolektivnog smeštaja za tražioce azila treba da ispunjavaju minimalne standarde, uključujući postojanje osnovnih objekata, kao i pristup zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju. Tražioci azila, međutim, treba da imaju pristup i alternativnim smeštajnim uslovima, ako ovi centri ne pružaju dovoljno privatnosti ili u ozbiljnoj meri negativno utiču na jedinstvo porodice i zdravstveno stanje, ili ukoliko postupak dugo traje.

Savet ministara i Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja saglasni su u oceni da migranti i tražioci azila treba da budu smešteni u objekte posebno dizajnirane za tu svrhu. Takvi objekti bi trebalo da im obezbede materijalne uslove i poseban režim u skladu s pravnom i faktičkom situacijom, dok bi njihovi zaposleni trebalo da budu kvalifikovani za rad s ovom populacijom na odgovarajućem nivou.⁸⁴

---

⁸⁰ Čl. 11 Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, dostupno na: <https://bit.ly/3ITY1io>.

⁸¹ Global Consultations on International Protection, *Reception of Asylum-Seekers, Including Standards of Treatment, in the Context of Individual Asylum Systems* (4. septembar 2001), dostupno na: <https://bit.ly/3iHT5eB>.

⁸² *Ibid.*

⁸³ Ukoliko je potrebno, ovo takođe treba da se odnosi na tražioce azila kojima je dozvoljeno da rade, ali nisu u mogućnosti da pronađu adekvatno zaposlenje.

⁸⁴ Yannis Ktistakis, *Protecting Migrants under the European Convention on Human Rights and the European Social Charter – A handbook for legal practitioners*, Council of Europe (Strazbur 2013), str. 34.

3.1. Objekti u nadležnosti Komesarijata za izbeglice i migracije Republike Srbije

Kao jedno od prava tražilaca azila, ZAPZ⁸⁵ propisuje i pravo na materijalne uslove prihvata: smeštaj, hranu, odeću i novčana sredstva za lične potrebe.⁸⁶ ZAPZ takođe predviđa da KIRS ima nadležnost da obezbeđuje materijalne uslove za prihvata tražilaca azila.⁸⁷ KIRS obezbeđuje smeštaj tražilaca azila i migranata u CA i PTC koje odlukom osniva Vlada RS.⁸⁸

Vlada RS je usvojila Strategiju suprotstavljanja iregularnim migracijama u RS za period od 2018. do 2020. godine.⁸⁹ Čitav proces ulaska RS u EU obeležen je harmonizacijom domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU i implementacijom dostignutih pravnih standarda EU u domaći pravni sistem. Konkretno, u oblasti azila i migracija, a u kontekstu uslova prihvata, najznačajniji su standardi Evropske kancelarije za podršku azilu (EASO).⁹⁰ Propisani standardi garantuju minimalni nivo kvaliteta životnih uslova za tražioce azila i migrante, dok se državama potpisnicama ostavlja prostor da sopstvene standarde podignu na viši nivo.

Uloga KIRS-a je ključna za ispunjavanje ovih standarda u RS zato što KIRS rukovodi radom objekata za smeštaj tražilaca azila i migranata, kao i zbog toga što obezbeđuje pristup osnovnim životnim potrebama. Obaveze države su da omogući KIRS-u da sprovodi svoje aktivnosti na adekvatan način, da obezbedi zdravstvenu zaštitu tražiocima azila i migrantima,⁹¹ kao i da pruža socijalnu pomoć⁹² u granicama u kojima je to propisano zakonom i ekonomski moguće.

U izveštaju Evropske komisije za 2020. godinu navodi se da je RS učinila značajne napore da obezbedi osnovne potrebe migrantima koji su u tranzitu ili se zadržavaju na njenoj teritoriji.⁹³ Ipak, imajući u vidu praksu u RS, smeštajni objekti u nadležnosti KIRS-a trenutno još uvek nisu na zadovoljavajućem nivou.

---

⁸⁵ Čl. 48 ZAPZ.

⁸⁶ Čl. 50, st.1 ZAPZ. Kad je reč o novčanim sredstvima za lične potrebe, BCLJP nema informaciju da je do zaključenja ovog izveštaja neko od korisnika objekata za smeštaj tražilaca azila primio takvu vrstu pomoći.

⁸⁷ Čl. 23 ZAPZ.

⁸⁸ Čl. 51 ZAPZ.

⁸⁹ *Sl. glasnik RS*, br. 30/18.

⁹⁰ Vidi više na: <https://bit.ly/37GDjKk>.

⁹¹ Čl. 54 ZAPZ.

⁹² Čl. 53 ZAPZ.

⁹³ *Republika Srbija, Izveštaj za 2020. godinu*, Evropska komisija, dostupno na: <https://bit.ly/8QIO>.

Zakonom o upravljanju migracijama⁹⁴ propisano je da se upravljanje migracijama vrši u skladu s načelima ravnogernog i planskog ekonomskog razvoja i zabranom veštačkog menjanja nacionalnog sastava stanovništva.

U RS postoji 19 objekata koji su namenjeni smeštaju tražilaca azila i migranata. CA se nalaze u Krnjači, Bogovađi, Sjenici, Tutinu, Banji Koviljači, a odlukom⁹⁵ Vlade RS od 17. juna 2021. godine, novi CA postaće PTC u Vranju i Obrenovcu.⁹⁶ Drugi PTC se nalaze u Adaševcima, Bosilegradu, Divljani, Kikindi, Preševu, Pirotu, Principovcu, Somboru, Subotici i Šidu. Prema informacijama koje je tim BCLJP-a prikupio tokom terenskih poseta, PTC u Bujanovcu, Principovcu i Pirotu trenutno su u stanju mirovanja, kao i CA u Banji Koviljači zbog renoviranja.⁹⁷ U prvih šest meseci 2021. godine, tim BCLJP-a je obavljao redovne posete svim CA i sledećim PTC: Adaševci, Bosilegrad, Bujanovac, Divljana, Pirot i Preševo, a po potrebi i posete drugim objektima za smeštaj tražilaca azila.⁹⁸

Razlika između CA i PTC je pravne prirode.⁹⁹ U CA se sprovodi postupak azila – podnošenje zahteva i saslušanje tražilaca azila,¹⁰⁰ dok su PTC predviđeni za boravak migranata koji ne žele da traže azil u RS. U praksi se još uvek dešava da MUP upućuje registrovane tražioce azila u PTC, koji zatim čekaju premeštaj u CA duži vremeniski period, što ih često demotiviše da ostanu u RS.¹⁰¹ Praksa pokazuje da postupak relokacije u pojedinim slučajevima može biti brži ukoliko stranci tokom boravka u PTC podnesu zahtev za azil pismenim putem.

Pored smeštaja u objekte kojima rukovodi KIRS, tražioci azila imaju pravo da borave i na privatnoj adresi, ukoliko poseduju sopstvena novčana sredstava i uz prethodno odobrenje

---

⁹⁴ *Sl. glasnik RS*, br. 107/12-4.

⁹⁵ Odluka o osnivanju centara za azil, br. 02-5650/2021 od 17. juna 2021. godine (*Sl. glasnik RS*, br. 62/21).

⁹⁶ Sredinom juna 2021. godine, KIRS je vršio relokaciju korisnika iz Vranja kako bi se novi CA adaptirao za rad u novim okolnostima. Pa tako, stranci koji ne žele da podnesu zahtev upućivani su u PTC u Divljani, a oni koji žele da podnesu zahtev premešteni su u CA u Krnjači ili CA u Tutinu.

⁹⁷ Usled zatvaranja PTC u Pirotu, korisnici su se premeštali u PTC u Divljani (ukoliko ne žele da traže azil) ili u CA u Krnjači i CA u Tutinu (ukoliko žele da traže azil). Tražioci azila koji su boravili u CA u Banji Koviljači privremeno su premešteni u CA u Krnjači.

⁹⁸ Pravni tim BCLJP-a po potrebi sprovodi posete ustanovama za smeštaj nepraćene i razdvojene dece migranata i tražilaca azila, kao i korisnicama Sigurne kuće NVO Atina, u prostorijama ove organizacije.

⁹⁹ Ana Trifunović (ur.), *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*, Beogradski centar za ljudska prava (Beograd, 2020), str. 77 (u daljem tekstu: *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*), dostupno na: <https://bityl.co/8QLx>.

¹⁰⁰ Prema informacijama koje poseduje pravni tim BCLJP-a, službenici Kancelarije za azil nisu sprovodili posete CA u Tutinu i CA u Sjenici duže do dve godine.

¹⁰¹ Vidi više u *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*, str. 76.

Kancelarije za azil.¹⁰² U praksi se zahtev za odobrenje boravka na privatnoj adresi razmatra ukoliko je stranac prethodno podneo zahtev za azil.

Pandemija virusa korona, koja još uvek traje, uticala je na smanjenje pojedinih aktivnosti i radionica u CA i PTC koje sprovode predstavnici različitih domaćih i međunarodnih organizacija.¹⁰³ Takođe, primetan je slabiji odlazak dece u lokalne škole. Nakon pokrenute procedure imunizacije u RS, otvorena je mogućnost zainteresovanim tražiocima azila i migrantima smeštenim u CA i PTC da se vakcinišu, što se tokom izveštajnog perioda uspešno sprovodilo.

3.1.1. Centri za azil

U svojoj gotovo decenijskoj praksi pružanja besplatne pravne pomoći tražiocima azila i zastupanja u postupku azila, BCLJP je uvek stavljao fokus na CA, s obzirom na to da se u njima sprovodi postupak azila. Prijem u CA regulisan je Pravilnikom o zdravstvenim pregledima tražiocima azila prilikom prijema u centar za azil ili drugi objekat za smeštaj tražilaca azila.¹⁰⁴

Problem kod većine CA jeste što su udaljeni od Beograda i sedišta Kancelarije za azil, što često utiče na neblagovremeno zakazivanje službenih radnji. Izuzetak je CA u Krnjači, a tim BCLJP-a očekuje da će službenici Kancelarije za azil u budućem periodu češće sprovoditi posete CA u Obrenovcu, s obzirom na odluku da se taj objekat adaptira za smeštaj tražilaca azila.

Svi CA su otvorenog tipa, što znači da su tražioci azila slobodni da napuste CA bez posebne dozvole, osim u slučaju mera ograničenja kretanja u skladu sa zakonom.¹⁰⁵ Tražiocima azila je data mogućnost da napuste CA na 72 sata uz pismeno odobrenje uprave CA. U slučaju da se ne vrate u navedenom periodu, praksa KIRS-a je da uklanja imena tih osoba sa spiska smeštenih u CA, što se dalje odražava na njihov postupak azila.¹⁰⁶ Naime, pošto uprava CA dostavi MUP-u

---

¹⁰² U skladu s čl. 50, st. 8 ZAPZ. Na zahtev tražioca azila, Kancelarija za azil razmatra ispunjenost uslova za boravak na privatnoj adresi i donosi odluku u vidu rešenja.

¹⁰³ Utisak koji je tim BCLJP-a stekao prilikom terenskih poseta i kroz razgovore s predstavnicima KIRS-a tokom izveštajnog perioda.

¹⁰⁴ *Sl. glasnik RS*, br. 57/2018.

¹⁰⁵ Čl. 77 ZAPZ.

¹⁰⁶ *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*, str. 78.

podatke o brisanju imena sa spiska smeštenih u CA, Kancelarija za azil donosi rešenje o obustavi postupka, osim ukoliko je tražilac azila ne obavesti o novoj adresi boravka.¹⁰⁷

Na internet stranici KIRS-a, u delu o profilima centara, nema podataka koji se odnose na 2021. godinu,¹⁰⁸ što otežava praćenje stanja u pogledu smeštaja tražilaca azila i migranata u RS i umanjuje stepen informisanosti u ovoj oblasti.¹⁰⁹ U delu izveštaja koji sledi ukratko ćemo opisati položaj tražilaca azila u svim CA u kojima je tim BCLJP-a sprovodio posete tokom izveštajnog perioda. Detaljniju analizu stanja i uslova smeštaja izložićemo u godišnjem izveštaju o pravu na azil za 2021. godinu.

a) CA u Banji Koviljači

CA u Banji Koviljači udaljen je 151 km od Beograda. Najbliže javne službe, osnovna škola i policija nalaze se na oko 1 km od CA. CA u Banji Koviljači je prvi CA osnovan u RS, 2008. godine.¹¹⁰ Smeštajni kapacitet CA u Banji Koviljači je 120 mesta. Prema informacijama BCLJP-a, tokom izveštajnog perioda kapaciteti CA nisu bili u potpunosti popunjeni.

Tim BCLJP-a je u toku prvih šest meseci sproveo četiri redovne posete CA u Banji Koviljači,¹¹¹ tokom kojih je imao uvid u faktičko stanje i potrebe tražilaca azila koji su tamo boravili. Nakon prvomajskih praznika, svi korisnici su prebačeni u CA u Krnjači kako bi se započeo proces renoviranja CA u Banji Koviljači.¹¹²

CA je namenjen smeštaju porodica i samaca. Prilikom prijema se vodi računa o poštovanju načela jedinstva porodice, dok samci dele sobe ili im se, u određenim slučajevima, obezbeđuje boravak u posebnoj sobi. Kupatila i toaleti se dele. Obroci se tražiocima azila obezbeđuju tri puta dnevno i prilagođeni su njihovim verskim i zdravstvenim potrebama.¹¹³

Deca školskog uzrasta su u mogućnosti da redovno pohađaju lokalnu osnovnu školu, dok se srednje škole nalaze na 7 km od CA, odnosno u Loznici. U CA je tokom izveštajnog perioda

---

¹⁰⁷ Informacija dobijena iz razgovora s predstavnicima KIRS-a.

¹⁰⁸ Poslednji podaci se odnose na avgust 2020. godine. Vidi više na: <https://bit.ly.co/8QPA>.

¹⁰⁹ BCLJP prikuplja najviše relevantnih informacija kroz terenski rad i saradnju s UNHCR-om.

¹¹⁰ Lena Petrović (ur.), *Pravo na azil u Republici Srbiji 2019*, Beogradski centar za ljudska prava (Beograd, 2019), str. 79, dostupno na: <https://bit.ly.co/8QP5>.

¹¹¹ Informacija dostupna u arhivi BCLJP-a.

¹¹² Tim BCLJP-a nema informaciju o tome koliko će dugo trajati postupak renoviranja CA u Banji Koviljači.

¹¹³ Informacija dostupna u arhivi BCLJP-a.

boravilo nekoliko dece koja su išla u predškolske ustanove i osnovnu školu u neposrednoj blizini CA.¹¹⁴

U CA nisu stalno prisutni prevodioci, već posećuju CA s nevladinim organizacijama¹¹⁵ koje obavljaju različite aktivnosti. U okviru objekta još uvek ne postoji posebna prostorija za pravno, psihosocijalno i drugo savetovanje tražilaca azila. Postoji mogućnost izdavanja ličnih karata za tražioce azila¹¹⁶ zahvaljujući tome što je u CA stalno prisutan službenik Kancelarije za azil.

U pogledu zdravstvene zaštite, bila je dostupna neophodna medicinska zaštita tokom radnog vremena od 8 do 14 časova, dok vikendom nije radila.¹¹⁷ Lekari koji su bili na usluzi tražiocima azila u CA angažovani su preko Doma zdravlja u Loznici.

b) CA u Krnjači

CA u Krnjači je udaljen oko 4 km od centra Beograda. Smeštajni kapaciteti CA u Krnjači nalaze se u okviru kompleksa građevinskog preduzeća „PIM Ivan Milutinović“ i iznose 1.000 mesta. Tim BCLJP-a je u toku prvih šest meseci sproveo pet redovnih i šest vanrednih poseta CA u Krnjači, tokom kojih je imao uvid u faktičko stanje i potrebe osoba koje su tamo boravile.

Tražiocima azila dele sobe u barakama. U CA postoji posebna baraka za smeštaj dece bez pratnje. Pored toga, postoje i barake u kojima se nalaze samo porodice.¹¹⁸ Nepraćena deca i deca u pratnji roditelja koja su smeštena u CA u Krnjači imaju pristup osnovnom i srednjem obrazovanju.

Tokom izveštajnog perioda, u CA su redovno bili prisutni prevodioci organizacije Centar za kriznu politiku i reagovanje (CRPC) i IOM-a, koji su, po potrebi, pružali asistenciju predstavnicima KIRS-a i drugih organizacija u komunikaciji s tražiocima azila.¹¹⁹ Postoje posebne prostorije za poverljive razgovore s tražiocima azila.

---

¹¹⁴ Informacija dostupna u arhivi BCLJP-a.

¹¹⁵ Druge organizacije koje su sprovodile svoje aktivnosti u CA u Banji Koviljači su IOM, *Danish Refugee Council* i Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila (APC).

¹¹⁶ Dostupno na: <https://bit.ly/3xDopzb>.

¹¹⁷ Podatak dobijen iz pismene prepiske s klijentom BCLJP-a. Dostupno u arhivi BCLJP-a.

¹¹⁸ *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*, str. 86.

¹¹⁹ Takođe, u CA u Krnjači aktivnosti su sprovodile i organizacije DRC, APC i PIN. Informacija koju je BCLJP prikupio tokom terenskih poseta ovom CA.

CA u Krnjači poseduje sopstvenu ambulantu u jednoj od baraka, gde nekada boravi i više lekara i medicinskih sestara. Lekar opšte prakse je bio prisutan u CA radnim danima od 8 do 14 časova. Proces vakcinacije se sprovodio tempom prilagođenim potrebama tražiocima azila.

c) CA u Bogovađi

CA u Bogovađi nalazi se na 70 km udaljenosti od Beograda, u objektu nekadašnjeg „Dečijeg odmarališta Crvenog krsta“. CA se nalazi u vikend-naselju okruženom šumom. Smeštajni kapacitet iznosi 200 mesta.

Prema odluci KIRS-a, od početka 2020. godine CA u Bogovađi je određen za smeštaj nepraćene i razdvojene dece. Tim BCLJP-a je u toku prvih šest meseci sproveo šest poseta CA u Bogovađi. Tražiocima azila dele sobe, kupatila i toalete. U CA postoji zajednička TV sala. Obroci se tražiocima azila obezbeđuju tri puta dnevno, a prilagođeni su njihovom uzrastu, verskim i zdravstvenim potrebama.¹²⁰ Higijenski uslovi su zadovoljavajući.¹²¹

Pružiocima pravnog i psihosocijalnog savetovanja omogućen je pristup CA u Bogovađi. Jedna od prostorija u CA je prilagođena nesmetanom razgovoru s tražiocima azila.

U CA se izvode različite radionice za decu i mlade. Održavaju se i časovi srpskog jezika za sve zainteresovane tražioce azila. Radionice vode organizacije *Caritas* ili Crveni krst. Pored BCLJP-a, od organizacija su stalno prisutni: *Caritas*, CRPC, Danski savet za izbeglice (DRC), Grupa 484, IOM i UNHCR. Predstavnici CRPC-a radnim danima održavaju časove kulturne medijacije, a dva puta nedeljno časove engleskog i srpskog jezika s kulturnom orijentacijom.¹²²

Prema informacijama koje je BCLJP dobio od predstavnika KIRS-a, pristup zdravstvenoj zaštiti je nepraćenoj i razdvojenoj deci bio otežan, budući da lekar nije bio prisutan u CA nekoliko meseci. Pa tako, u slučaju neophodnog pružanja medicinske pomoći, deca su odvožena u Lajkovac ili Valjevo na opšte i specijalističke preglede.

---

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Dostupno na: <https://bit.ly/3jNvCb8>.

¹²² Informacija dobijena od strane uprave CA u Bogovađi dana 18. januara 2021. godine.

Uprkos činjenici da je relativno blizu Beograda, u prvih šest meseci u CA u Bogovađi nije održana nijedna službena radnja. S obzirom na veliku fluktuaciju dece na nedeljnom nivou, retko koje dete je zainteresovano za azil u RS.¹²³

d) CA u Tutinu

CA u Tutinu se nalazi u objektu u Veljem Polju, udaljenom 295 km od Beograda. Kapacitet objekta iznosi 200 mesta. Tražioci azila borave u sobi s drugima, osim kada se radi o porodicama, za koje uprava CA uglavnom obezbeđuje zasebnu sobu.¹²⁴

Tim BCLJP-a je u toku prvih šest meseci sproveo šest poseta CA u Tutinu.¹²⁵ Toaleti i kupatila su zajednički. U okviru CA postoje zajednička TV sala, trpezarija i dečje igralište. Takođe, prizemlje CA je prilagođeno boravku i kretanju osoba s invaliditetom.

Što se tiče obroka, u CA su servirana tri obroka, a KIRS posebno vodi računa o hrani za verske potrebe. Tražiocima azila se obezbeđuju adekvatna hrana i smeštaj i BCLJP u tom pogledu nije primao žalbe tokom izveštajnog perioda.

U CA nisu stalno prisutni prevodioci, već posećuju CA s nevladinim organizacijama koje obavljaju različite aktivnosti. Takođe, u CA u Tutinu postoji posebna prostorija u kojoj se može obavljati poverljiv razgovor s tražiocima azila. Postoji mogućnost pružanja pravnog i psihološkog savetovanja.

Lekar je prisutan u ambulanti CA svakog radnog dana u periodu od 8 do 14 časova. U slučaju potrebe za specijalističkim pregledima ili hitnom medicinskom pomoći, KIRS organizuje prevoz tražilaca azila u lokalnu bolnicu u Tutinu ili u bolnicu u Novom Pazaru.¹²⁶

Permanentan problem u kontekstu boravka tražilaca azila u CA u Tutinu predstavlja velika udaljenost od Beograda i sedišta Kancelarije za azil, zbog čega se ne održavaju službene radnje u meri u kojoj bi to bilo neophodno. Prema dosadašnjem iskustvu BCLJP-a, službenici Kancelarije za azil su vrlo retko posećivali CA u Tutinu, a u poslednje dve godine se tamo nije održala nijedna

---

¹²³ Informacija dobijena od uprave KIRS-a u CA u Bogovađi.

¹²⁴ *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*, str. 84.

¹²⁵ Dostupno u arhivi BCLJP-a.

¹²⁶ Dostupno u arhivi BCLJP-a.

službena radnja. Takvo postupanje navodi tražiocice azila koji borave u CA da odustanu od zahteva za azil u RS.

e) CA u Sjenici

CA u Sjenici se nalazi u upravnoj zgradi tekstilne fabrike „Vesna“, udaljenoj oko 250 km od Beograda. Smeštajni kapacitet iznosi 400 mesta. CA je određen pretežno za boravak nepraćene i razdvojene dece tražilaca azila¹²⁷ najčešće uzrasta od 15 do 18 godina. Tokom prve polovine 2021. godine, broj dece smeštene u CA se kretao između 10 i 15. Usled nepostojanja rešenja za adekvatnu identifikaciju dece, u praksi se nekada dešava da se i vidno punoletne osobe registruju kao maloletne i tako upućuju u CA, što sa sobom nosi potencijalne rizike po decu koja tamo borave.

Velika udaljenost od Beograda i nerazvijena putna infrastruktura otežavaju pristup predstavnicima nevladinih organizacija koje pružaju pomoć tražiocima azila.¹²⁸ Iz istog razloga, Kancelarija za azil ne sprovodi procesne radnje u CA u Tutinu duži vremenski period.¹²⁹ Takva praksa je naročito problematična imajući u vidu da zahtevi za azil nepraćene i razdvojene dece imaju prioritet u odnosu na druge postupke.¹³⁰ S druge strane, iako postoji mogućnost podnošenja pismenog zahteva za azil u CA, to se u praksi vrlo retko dešava zbog nezainteresovanosti dece da ostanu u RS.

Tim BCLJP-a je u toku prvih šest meseci sproveo šest poseta CA u Sjenici.¹³¹ Tražioci azila su generalno bili zadovoljni smeštajem i tretmanom.¹³² Deci je omogućeno korišćenje edukativnih i rekreativnih sadržaja, koje realizuju organizacije Sigma plus i DRC, a takođe postoji mogućnost pružanja pravnog i psihološkog savetovanja.

Medicinska pomoć u CA u Sjenici dostupna je svakim radnim danom od 8 do 14 časova. U slučaju potrebe za specijalističkim pregledima, deca se odvođe u lokalnu bolnicu ili dom zdravlja.

Što se tiče obrazovanja, lokalna osnovna škola i srednja stručna škola dostupne su svojoj nepraćenoj deci. Uprkos toj činjenici, veliki broj dece ne odlazi na časove, s obzirom na to da se

---

¹²⁷ Reč je o praksi MUP-a i KIRS-a, o čemu još uvek ne postoji formalna odluka.

¹²⁸ Pored BCLJP-a, CA u Sjenici redovno posećuju organizacije PIN, UNHCR, Sigma plus, DRC i Centar za istraživanje i razvoj društva (IDEAS).

¹²⁹ Dostupno u arhivi BCLJP-a.

¹³⁰ Čl. 12 ZAPZ.

¹³¹ Dostupno u arhivi BCLJP-a.

¹³² Informacija dobijena od privremene starateljke angažovane u CA u Sjenici, dostupno u arhivi BCLJP-a

vrlo kratko zadržavaju u CA , ali i zbog nemogućnosti praćenja nastave na srpskom jeziku. Dobra praksa CA jeste ta što je sve vreme prisutan i privremeni staratelj nepraćenog deteta, dok je prilikom svih razgovora obezbeđen prevodilac.¹³³

3.2. Zaključak i preporuke

U pogledu smeštaja, praksa pokazuje da nije došlo do značajnih promena tokom prve polovine 2021. godine u odnosu na prethodni period. Tražioci azila su boravili i u CA i u PTC. Onima koje je MUP po registraciji upućivao u PTC bilo je omogućeno da podnesu zahtev za azil pisanim putem, ali premeštaj ovih osoba u CA često još uvek neopravdano dugo traje. MUP treba da razvije mehanizme na osnovu kojih će moći jasno da razdvoji osobe koje žele da traže azil od osoba kojima to nije cilj. Na taj način bi se čitav postupak olakšao ne samo tražiocima azila, već i MUP-u, drugim nadležnim institucijama, kao i organizacijama u pristupu ciljnim grupama i postupanju shodno individualnim nadležnostima.

Problem koji i dalje postoji ogleda se u činjenici da Kancelarija za azil ne posećuje CA koji su na velikoj udaljenosti od Beograda, poput CA u Sjenici i CA u Tutinu. Ohrabrujuća je odluka da se PTC u Obrenovcu i PTC u Vranju preimenuju u CA i formiraju za prihvatanje tražilaca azila.¹³⁴ Shodno tome, ostaje da se vidi da li će se u narednom periodu poboljšati efikasnost MUP-a, odnosno Kancelarije za azil, u postupanju po zahtevima za azil osoba koje su u potrebi za međunarodnom zaštitom, a koje borave u udaljenim CA.¹³⁵

Pohvalno je što pojedine organizacije civilnog društva kroz svoje aktivnosti pružaju podršku u prevodu ili obezbeđuju prisustvo svojih prevodilaca u CA, ali takva praksa ne predstavlja dugoročno održivo rešenje. Neophodno je da KIRS omogući stalno prisustvo prevodilaca u svim CA, te da u tom smislu vodi računa o jezičkoj strukturi smeštenih osoba.

---

¹³³ Asistenciju prevodilaca najčešće obezbeđuje DRC.

¹³⁴ Dostupno na: <https://bit.ly/2VNa1qS>.

¹³⁵ Posebno u pogledu sprovođenja poseta budućem CA u Vranju, imajući u vidu udaljenost i ovog grada od sedišta Kancelarije za azil u Beogradu.

4. Integracija

Savet Evrope ističe da je društvena integracija ukorenjena u zaštiti individualnog ljudskog dostojanstva, nediskriminaciji i učešću u društvu zemlje prijema.¹³⁶ Prema Akcionom planu EU za integraciju i inkluziju za period od 2021. do 2027. godine, koji je Evropska komisija predstavila krajem 2020. godine, ključne oblasti integracije su: obrazovanje, zaposlenje, zdravstvena zaštita i stanovanje, dok je dodatni fokus, između ostalog, stavljen na uključivanje svih aktera društva, na aktivno učestvovanje izbeglica u zajednici, kao i na proces dugoročne integracije.¹³⁷

Integracija predstavlja put izbeglica ka trajnom rešenju, odnosno njihovoj naturalizaciji, kao i efikasan pristup korpusu prava¹³⁸ koja su im garantovana međunarodnim i nacionalnim izvorima prava. To je dinamičan i višeznačan dvosmeran proces koji zahteva napore svih ključnih strana, uključujući i spremnost izbeglica da se prilagode društvu domaćina, bez potrebe da se odreknu sopstvene kulture i identiteta. Takođe, ona uključuje odgovarajuću spremnost lokalne zajednice i države utočišta da prihvate ove osobe. Proces integracije je složen i spor, a kao krajnji cilj ima potpuno uključivanje izbeglice u društvo države koja joj je omogućila međunarodnu zaštitu.

U prvoj polovini 2021. godine mnogi izazovi u pogledu integracije izbeglica u RS, koji su postojali i prethodnih godina, još uvek su bili prisutni. Pre svega, i dalje postoji problem nemogućnosti dobijanja putnih isprava za osobe kojima je dodeljeno utočište ili supsidijarna zaštita, a na koji BCLJP ukazuje nekoliko godina unazad.¹³⁹ Naime, MUP još uvek nije usvojio podzakonski akt kojim se uređuje obrazac putne isprave za izbeglice. Takođe, u praksi se izbeglice i tražioci azila još uvek suočavaju s poteškoćama prilikom otvaranja računa u banci, posebno ukoliko su državljani Irana, Avganistana, Iraka i Pakistana. Tim BCLJP-a je izneo detaljniju

---

¹³⁶ *Human Rights Aspects of Immigrant and Refugee Integration Policies*, Savet Evrope (Strazbur, mart 2019), dostupno na: <https://bit.ly.co/8QKy>.

¹³⁷ *Action plan on Integration and Inclusion 2021-2027*, Evropska komisija (Brisel, 24. novembar 2021), dostupno na: <https://bit.ly.co/8QLM>.

¹³⁸ Strancima s odobrenim pravom na azil, bilo utočištem ili supsidijarnom zaštitom, garantovana su sledeća prava: pravo na boravak, smeštaj, slobodu kretanja, svojinu, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, pristup tržištu rada, pravnu i socijalnu pomoć, slobodu veroispovesti, spajanje porodice, lična dokumenta, putne isprave i pomoć pri integraciji, (čl. 59 ZAPZ).

¹³⁹ Vidi recimo: *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*.

analizu skorašnjih iskustava izbeglica kad je reč o ova dva problema u periodičnom izveštaju za period od januara do kraja marta 2021. godine.¹⁴⁰

U kontekstu pandemije virusa korona, koja još uvek traje, BCLJP pohvaljuje dobru praksu nadležnih organa RS kada je u pitanju proces vakcinacije izbeglica i tražilaca azila. Pa tako, svi zainteresovani, bez obzira na to da li borave u CA, PTC ili na privatnoj adresi, imali su mogućnost da se prijave za neku od dostupnih vakcina preko portala *eUprave*.

Tim BCLJP-a će u ovom periodičnom izveštaju predstaviti nekoliko ovogodišnjih aktivnosti započetih i sprovedenih u okviru projekta *Podrška izbeglicama i tražiocima azila u Srbiji*, u izvršnom partnerstvu s kancelarijom UNHCR-a u Srbiji. Reč je o dvomesečnoj onlajn kampanji *#MiLjudiZajednoMožemoViše*, koja je imala za cilj informisanje šire javnosti o značaju i međusobnoj koristi od integracije svih članova društva. Druga, nova programska aktivnost BCLJP-a, pod nazivom *Izbeglice za izbeglice (IZI)*, sprovodi se od aprila 2021. godine. Kroz iskustvo u radu, BCLJP je prepoznao potrebu da se izbeglice i tražioci azila osnaže kroz zajednički rad, ali i kroz pružanje pomoći podelom svojih iskustava tražiocima azila koji su nedavno došli u RS, a kojima je neophodna dodatna podrška u procesu integracije u društvo. Pored toga, tim BCLJP-a je analizirao pristup pojedinim pravima u oblasti integracije u RS i pratećih izazova – pristup obrazovanju, konkretno, priznanje stranih školskih isprava za izbeglice, kao i sâm proces upisa izbeglica na visokoškolske ustanove.

4.1. Onlajn kampanja Beogradskog centra za ljudska prava *#MiLjudiZajednoMožemoViše*

Današnji svet postao je mesto sukoba i progona, što je stvorilo veliki broj izbeglica koje traže mir, priliku da rade, nastave obrazovanje, imaju bezbedno detinjstvo, porodicu na okupu i prijatelje. Mnoge izbeglice vide RS kao mesto gde bi iznova mogle da započnu život. U procesu prilagođavanja novim društvenim normama države domaćina, proces integracije igra najvažniju ulogu. Uspešan proces integracije izbeglica čini: ostvarenje dostojanstvenog života, prilagođavanje kulturnim normama i lokalnoj zajednici, ali i značajan doprinos koji izbeglice mogu dati razvoju društva svojim dosadašnjim iskustvom, znanjem i talentima. U tome im je neophodna pomoć čitavog društva države prijema i, pre svega, lokalne zajednice.

---

¹⁴⁰ Vidi više u *Pravo na azil, Izveštaj za period januar–mart 2021*, str. 44-48.

Javni diskurs u RS, uključujući televizije s nacionalnom frekvencijom, obiluje mnogim neproverenim vestima i neprimerenim sadržajem o većini društvenih i političkih pitanja, uključujući i temu izbeglica. Manipulacija činjenicama, a posebno statističkim podacima, posebno je prisutna na internet portalima i doprinosi širenju govora mržnje, zbunjenosti, sumnje, ali i straha od izbeglica i migranata među građanima Srbije. Takvo stanje je bilo posebno izraženo u predizbornom periodu tokom 2020. godine, koje je tim BCLJP-a detaljno analizirao u svom godišnjem izveštaju *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*.¹⁴¹

Odsustvo stručnih debata u javnom prostoru motivisalo je tim BCLJP-a da ovoj temi pristupi iz drugačijeg ugla, a kroz aktivnu participaciju lokalnog i izbegličkog stanovništva. S tim u vezi, BCLJP je 20. aprila otpočeo onlajn kampanju *#MiLjudiZajednoMožemoViše*¹⁴² kako bi ukazao na značaj integracije izbeglica u srpsko društvo i korist socijalne kohezije i multikulturalizma u društvenoj zajednici. Pored toga, dvomesečna kampanja BCLJP-a je imala za cilj da, zbog negativnog diskursa u prethodnom periodu, ukaže na neophodnost postojanja transparentne migracione politike, na osnovu koje bi građani imali pristup jasnim i kredibilnim informacijama o ovom pitanju.

Kampanja *#MiLjudiZajednoMožemoViše* plasirana je putem vizuelnih materijala, različitih video-snimaka i poruka na internet stranici i socijalnim mrežama BCLJP-a,¹⁴³ s centralnim događajima tokom Nedelje multikulturalizma i tolerancije i povodom obeležavanja Međunarodnog dana izbeglica. Kampanja BCLJP-a je proces integracije izbeglica približila široj javnosti ne samo svojim kreativnim sadržajem, već i kroz pozitivna pojedinačna iskustva o lokalnoj integraciji, kao i uz pomoć aktivne participacije izbeglica i lokalnog stanovništva¹⁴⁴ u kreiranju same kampanje.

Krajnji cilj kampanje je bio da informiše širu javnost o značaju i koristi koje RS može da ima od uspešne integracije izbeglica, s idejom da njene poruke motivišu državljane RS da zajedno doprinesu tolerantnijem društvu i otvorenijem socijalnom dijalogu.

---

¹⁴¹ Vidi više u *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*, str. 175.

¹⁴² Za više informacija o našoj onlajn kampanji posetite zvanične veb-stranice bgcentar.rs i azil.rs, kao i naše kanale na društvenim mrežama Fejsbuk, Tviter i Instagram.

¹⁴³ Na Fejsbuku, Instagramu, Tviteru i Jutjubu.

¹⁴⁴ Reč je o mladima iz izbegličke i lokalne populacije koji su deo programske aktivnosti BCLJP-a *CoolTour Tube*, u okviru projekta *Podrška izbeglicama i tražiocima azila u Republici Srbiji*.

4.2. Priznanje stranih školskih isprava za izbeglice

Kako je obrazovanje jedan od ključnih faktora za uspešan i kvalitetniji život, BCLJP je u izveštajnom periodu nastavio da posvećuje posebnu pažnju unapređenju prava izbeglica iz ove oblasti, kao važnom doprinosu njihovoj efikasnoj integraciji u RS. Podsećanja radi, BCLJP je tokom 2020. godine započeo rad na zagovaranju implementacije projekta Saveta Evrope – *Pasoš kvalifikacije za izbeglice* u RS, s ciljem da mu se priključi ENIC/NARIC centar Agencije za kvalifikaciju. Na taj način, *Pasoš kvalifikacije za izbeglice* podržava sprovođenje člana VII Lisabonske konvencije o priznavanju kvalifikacija iz oblasti visokog obrazovanja u regionu Evrope, koji olakšava priznavanje kvalifikacija izbeglicama čak i u odsustvu potpune dokumentacije.¹⁴⁵ U vezi s ovom inicijativom, u martu 2021. godine organizovan je sastanak na kome su prisustvovali najviši predstavnici UNHCR-a u RS i predstavnici Kancelarije Saveta Evrope u Beogradu kako bi diskutovali o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija izbeglica, odnosno o pasošu kvalifikacije za izbeglice.¹⁴⁶ Početkom juna 2021. ENIC/NARIC centar Agencije za kvalifikaciju u RS je poslao pristupnu notu Savetu Evrope kao nosiocu projekta *Pasoš kvalifikacije za izbeglice*, čime je RS otpočela s njegovom implementacijom.

Pasoš kvalifikacije za izbeglice je dokument koji obezbeđuje procenu kvalifikacije visokog obrazovanja na osnovu dokumentacije koje poseduje pojedinac, kao i na osnovu strukturiranog intervjua. Pored toga, dokument sadrži informacije o radnom iskustvu pojedinca i njegovom poznavanju stranih jezika. Izbeglice i tražioci azila često nemaju potpunu dokumentaciju, odnosno originalne diplome i svedočanstva, a neretko se dešava da su zbog rata u državi porekla ili drugih otežavajućih okolnosti bili prinuđeni da prekinu školovanje. Zahvaljujući ovom dokumentu, izbeglice će imati veće mogućnosti da nađu bolje zaposlenje ili da nastave školovanje, kako bi se brže integrisale i dale svoj puni doprinos društvu u kom se nalaze.

BCLJP je u februaru podneo zahtev ENIC/NARIC centru Agencije za kvalifikaciju za priznavanje srednjoškolske diplome za svoju klijentkinju K. I. K., izbeglicu iz Burundija. Sa željom da nastavi školovanje, K. I. K. je odlučila da se prijavi za upis na Medicinski fakultet u Beogradu. Posedovala je svu potrebnu dokumentaciju¹⁴⁷ koja je bila overena od strane ovlašćenog sudskog tumača za francuski jezik.

---

¹⁴⁵ Vidi više u *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*, str. 165.

¹⁴⁶ Vidi više na: <https://fbook.cc/3QkW>.

¹⁴⁷ Svedočanstva za svaku godinu, diplomu, potvrdu o položenom državnom ispitu, izvod rezultata s državnog ispita i potvrdu o opštem klasičnom obrazovanju.

Sâm proces nostrifikacije diplome nije komplikovan. Pored prevedenih dokumenata i uplaćene republičke administrativne takse, potrebno je priložiti originale na uvid i popuniti obrazac koji se dobija u Agenciji za kvalifikacije. Posle desetak dana od dana podnetog zahteva, BCLJP je dobio rešenje kojim se školska isprava za K. I. K. priznaje kao diploma o završenoj gimnaziji opšteg tipa s položenim maturskim ispitom, koji odgovara nivou 4 NOKS-a.

Osim ove diplome, BCLJP je ENIC/NARIC centru Agencije za kvalifikacije dostavio fakultetske diplome, kao i prepise ocena / dodatke diplomu za još dva klijenta, takođe iz Burundija. Procedura provere fakultetskih diploma je složenija i do kraja izveštajnog perioda je samo za klijenta T. N. završen proces nostrifikacije. Zapravo, zaposleni u ENIC/NARIC centru su najduže čekali povratnu informaciju s fakulteta u Burundiju koji je T. N. završio. Na kraju je sâm T. N. pomogao da se ostvari kontakt između zaposlenih u centru i zaposlenih na fakultetu.

Kao i u slučaju K. I. K., T. N. je posedovao potpunu dokumentaciju¹⁴⁸ koju je overio ovlašćeni sudski tumača za francuski jezik. Prvo je bilo potrebno popuniti elektronski zahtev i dostaviti svu skeniranu dokumentaciju.¹⁴⁹ Sâm zahtev sadrži brojne podatke o podnosiocu zahteva, instituciji/univerzitetu, fakultetu, programu/smeru/disciplini, bodovima, kao i o prethodno stečenom obrazovanju do upisa na fakultet. S obzirom na to da T. N. nije posedovao propisno legalizovanu diplomu, odnosno diplomu overenu pečatom apostil, BCLJP je naknadno dostavio izjavu s obrazloženjem da je podnosilac zahteva tražilac azila i da ne postoji mogućnost da se vrati u državu porekla kako bi izvršio potrebnu overu. Nakon nekoliko dana, ENIC/NARIC centar je obavestio BCLJP da je izrađeno rešenje o priznavanju visokoškolskih isprava radi zapošljavanja. Prilikom preuzimanja rešenja, T. N. je trebalo da dostavi popunjen, odštampam i potpisan elektronski zahtev i kompletnu originalnu dokumentaciju, koja je priložena elektronski.¹⁵⁰

---

¹⁴⁸ Diplomu i transkript ispita za svaku godinu.

¹⁴⁹ Original i prevod diplome, original i prevod transkripta ispita, identifikacioni dokument, kratku biografiju i dokaz o uplati republičke administrativne takse

¹⁵⁰ Pored toga, T. N. je trebalo da dostavi i po jedan primerak overenih fotokopija, koje se uz zahtev trajno čuvaju u dosijeu podnosioca zahteva.

4.2.1. Zaključak i preporuke

BCLJP pozdravlja sve dosadašnje napore i aktivnosti Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, odnosno ENIC/NARIC centra Agencije za kvalifikaciju u RS i izražava zadovoljstvo zbog započinjanja implementacije projekta *Pasoš kvalifikacije za izbeglice*.

Zahvaljujući tome, klijenti BCLJP-a imaju mogućnost da nastave školovanje ili da nađu bolje poslove za koje su se školovali i za koje su kvalifikovani, te samim tim da žive kvalitetnije i više doprinesu društvu domaćina koje ih prihvata. Pored toga, treba istaći da su ažurnost i visok stepen saradljivosti zaposlenih u ENIC/NARIC centru Agencije za kvalifikaciju za svaku pohvalu.

4.3. Procedura upisa izbeglice na fakultet

Prema ZAPZ, izbeglice imaju pravo na predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje pod istim uslovima kao državljani RS.¹⁵¹ U skladu s tim, izbeglica iz Burundija K. I. K. je još tokom 2020. godine izrazila želju da nastavi školovanje, odnosno da upiše Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu. S tim u vezi, Univerzitet u Beogradu¹⁵² je dao odgovor na upit BCLJP-a da se i strani državljani u statusu migranata / tražilaca azila upisuju u prvu godinu studija pod istim uslovima kao državljani RS.¹⁵³

U junu 2021. godine je objavljeno Stručno uputstvo za sprovođenje upisa u prvu godinu studijskih programa osnovnih i integrisanih studija na visokoškolskim ustanovama čiji je osnivač RS za školsku 2021/2022. godinu.¹⁵⁴ U Stručnom uputstvu je ponovo istaknuto da se strani državljani u statusu migranata / tražilaca azila upisuju u prvu godinu studija pod istim uslovima kao i državljani RS.

Kako je već navedeno, BCLJP je obavio nostrifikaciju srednjoškolske diplome K. I. K. u februaru. Pored toga, K. I. K. je od početka godine, uz podršku UNHCR-a, pohađala pripreme časove iz biologije i hemije. S obzirom na to da planira da se školuje na srpskom jeziku, K. I. K. od 2020. godine redovno uči srpski jezik.

---

¹⁵¹ Čl. 64 ZAPZ.

¹⁵² Odgovor Univerziteta u Beogradu od dana 12. oktobra 2020. godine, br. 212/8.

¹⁵³ Vidi više u *Pravo na azil u Republici Srbiji 2020*, str. 163.

¹⁵⁴ *Sl. glasnik RS*, br. 59/2021.

U maju je na sajtu Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu objavljen konkurs za upis studenata u prvu godinu integriranih akademskih studija u školskoj 2021/2022. godini. Ubrzo nakon objavljivanja konkursa, BCLJP je stupio u kontakt sa stručnom saradnicom Centra za međunarodnu saradnju u okviru fakulteta, koja je pružala asistenciju K. I. K. tokom postupka prijave za upis. Osim rešenja o nostrifikaciji diplome, za prijavu su bila neophodna i sledeća dokumenta: fotokopija identifikacionog dokumenta, izvod iz matične knjige rođenih, uverenje o znanju srpskog jezika, lekarsko uverenje i uverenje o zdravstvenom osiguranju.

Pretprijava kandidata je trajala od 17. do 21. juna 2021. godine.¹⁵⁵ Osim ličnih podataka, bilo je potrebno upisati broj bodova kandidata iz srednje škole. Broj bodova se izračunava tako što se zbir prosečnih ocena iz svih predmeta u sva četiri razreda pomnoži sa dva. Ocene K. I. K., međutim, bile su izražene na skali od 1 do 100, a ne od 1 do 5 kao u RS. Dodatni problem je predstavljala činjenica da je K. I. K. završila srednju školu po francuskom sistemu obrazovanja, prema kom srednja škola traje 3 godine. U vezi s ovim problemom, BCLJP se obratio ENIC/NARIC centru, kao i samom fakultetu, ali niko nije bio u mogućnosti da pomogne i posavetuje na koji način K. I. K. može da prikaže svoje ocene. Ni u Pravilniku o ocenjivanju učenika u srednjem obrazovanju i vaspitanju ne nalaze se konkretne informacije o tome koliko procenata gradiva učenik mora da savlada da bi dobio odgovarajuću ocenu. Na kraju je BCLJP dobio informaciju s Medicinskog fakulteta da K. I. K. u pretprijavi prikaže svoje viđenje bodovanja (samobodovanje), o čemu će konačnu odluku doneti konkursna komisija.

Prijava kandidata i predaja dokumenata se obavljala od 23. do 26. juna. Osim gorepomenutih dokumenata i dokaza o uplati, u skriptarnici fakulteta je bilo potrebno nabaviti komplet za polaganje prijemnog ispita. U kompletu su se, između ostalog, nalazile dve izjave,¹⁵⁶ koje su takođe bile obavezne da se potpišu i predaju prilikom konkurisanja. Nakon predaje dokumentacije, kandidati su dobili nove brojeve, koje su donosili na prijemni ispit i na osnovu kojih su bili raspoređeni u neku od učionica i sala u okviru fakulteta.

Za upis na fakultet se prijavilo oko 1.250 kandidata, a prijemni ispit je održan 30. juna. Da bi kandidat položio prijemni ispit bilo je potrebno da osvoji više od 31 boda.¹⁵⁷ Nažalost,

---

¹⁵⁵ Nakon pretprijave, svaki kandidat je dobio broj na osnovu kog je dolazio u tačno naznačeno vreme na fakultet kako bi se predala dokumentacija i kako se na taj način ne bi stvarala gužva.

¹⁵⁶ Izjava kojom se fakultet ovlašćuje da lični podaci koji su dati mogu biti uneti u elektronsku bazu podataka i da se mogu koristiti za potrebe generisanja statističkih podataka, a druga je izjava da kandidat nije upisan na prvu godinu u budžetskom statusu na stepenu studija za koji konkuriše.

¹⁵⁷ Maksimalan broj bodova na prijemnom je bio 60, i to 30 iz biologije, a 30 iz hemije.

klijentkinja BCLJP-a u tome nije uspela, kao ni oko 45 odsto drugih prijavljenih kandidata, zbog čega nije upisala željeni fakultet.

Pored K. I. K. iz Burundija, ove godine je i K. S. S., izbeglica iz Libije, konkurisao za upis na Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu. Generalno, procedura za upis na Ekonomski fakultet je manje komplikovana u odnosu na proceduru za upis na Medicinski fakultet. Prijava je bila moguća samo elektronskim putem i trajala je od 23. do 26. juna. Neophodna dokumenta su bila svedočanstva, diploma, dokaz o uplati takse i izjava za korišćenje podataka u svrhu formiranja rang-liste za upis. Pored toga, olakšavajuća okolnost se ogledala u činjenici da je K. S. S. završio gimnaziju u RS, te nije bilo potrebe za nostrifikacijom prethodno stečenog obrazovanja. S tim u vezi, sama činjenica da je pohađao srednju školu u RS doprinela je tome da K. S. S. lakše pristupi prijemnom ispitu i samoj prijavi za upis na visokoškolsku ustanovu.

Ekonomski fakultet je organizovao probni test koji je bio održan 26. juna, dok je prijemni ispit održan 28. juna. Na konačnoj rang-listi kandidata K. S. S. je zauzeo 50. mesto ispod granice primljenih kandidata na teret budžeta RS, na osnovu čega je upisao Ekonomski fakultet u statusu samofinansirajućeg studenta.

4.3.1. Zaključak i preporuke

U saradnji s UNHCR-om, BCLJP će nastaviti da podržava mlade izbeglice i tražioce azila koji žele da nastave svoje školovanje u RS. Budući da pripadaju ranjivoj kategoriji stanovništva, bilo bi dobro da RS razmotri dodatne mere podrške na osnovu kojih bi se za izbeglice i tražioce azila obezbedio određen broj mesta kroz Program afirmativnih mera upisa.

Osim toga, RS bi mogla da razmotri još jedan, malo drugačiji model podrške izbeglicama koje žele da studiraju, a koji bi podrazumevao određeni broj stipendija namenjenih isključivo budućim studentima iz ove populacije. Ovakav vid podrške se primenjuje u Italiji, koja je tokom 2020. godine obezbedila stipendije za 100 izbeglica. O njihovom dodeljivanju odlučuju i upravljaju predstavnici Konferencije italijanskih univerzitetskih rektora, italijanskog Ministarstva unutrašnjih poslova i Nacionalne asocijacije tela za pravo na visoko obrazovanje.¹⁵⁸

---

¹⁵⁸ Vidi više na: <https://bit.ly/3yx4eEr>.

Kroz inicijativu KIRS-a, shodno ovlašćenjima predviđenim Uredbom o integraciji,¹⁵⁹ Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (Ministarstvo prosvete) bi, zajedno s univerzitetima u RS, trebalo da putem afirmativnih mera prepozna izbeglice kao posebno ranjivu kategoriju i uspostavi sistem pružanja finansijske pomoći za potrebe studiranja. Pored toga, svi univerziteti u RS bi trebalo da osmisle pripremne programe, kao i aktivne mere za uključivanje izbeglica u visokoškolsko obrazovanje. Na taj način bi se pripremlilo pogodno tle da u narednim školskim godinama izbeglice lakše upisuju fakultete na teret budžeta RS ili da im se obezbede stipendije za studiranje.

4.4. Projektna aktivnost *Izbeglice za izbeglice*

Izbeglice za izbeglice (IZI) predstavlja pilot projektnu aktivnost koju BCLJP sprovodi od aprila 2021. godine u okviru projekta *Podrška izbeglicama i tražiocima azila u Srbiji*. BCLJP je prepoznao potrebu tražilaca azila i izbeglica, kao jedne od ranjivih kategorija stanovništva, da se osnaže kroz razmenu iskustava, priča, ličnih utisaka i saveta već integrisanih izbeglica i tražilaca azila u RS, radi dodatne podrške u procesu integracije u srpsko društvo.

Kao što smo već isticali, integracija je kompleksan i dugotrajan put s kojim se suočava svaka izbeglica u novoj sredini. Upoznavanje lokalne kulture i prihvatanje novog društvenog okruženja su naporni, ali i ostvarivi procesi, posebno ukoliko su u njih uključena odgovarajuća sistematska pomoć i motivisanost izbeglica. BCLJP je prepoznao potrebu za dodatnom podrškom ovoj populaciji u vidu asistenata za izbeglice koji su i sami prošli kroz postupak azila i integracioni proces u RS. Asistenti pomažu osobama koje se nalaze u sličnoj situaciji da se na što efikasniji način uključe u aktuelne društvene tokove i započnu proces naturalizacije.

Ono što IZI aktivnost čini specifičnom jeste da je reč o prvoj aktivnosti takve vrste koja se sprovodi u RS. Tim BCLJP-a nastavlja s kontinuiranim prepoznavanjem i razvijanjem efikasnih mehanizama za osnaživanje osoba koje su u potrebi za međunarodnom zaštitom i koje se nalaze u ranjivoj situaciji. Izbeglicama i tražiocima azila je neophodan senzitivniji pristup koji IZI nastoji

---

¹⁵⁹ Radi ostvarivanja prava i dužnosti predviđenih Uredbom o integraciji, članom 2, st. 3 Uredbe, propisano je da se uključivanje u društveni, kulturni i privredni život lica kojima je odobreno pravo na azil obezbeđuje kroz: „[...] pomoć pri uključivanju u obrazovni sistem; pomoć u ostvarivanju prava na zdravstvenu i socijalnu zaštitu i pomoć pri uključivanju na tržište rada“.

da pruži, s ciljem da se proces njihovog prilagođavanja novom okruženju što više olakša i pojednostavi.

Svojim prethodnim iskustvom i savetima asistenti mogu na jednostavniji i prisniji način da informišu nove izbeglice i tražioce azila o njihovim pravima i obavezama dok su u proceduri azila, kao i nakon što im je odobren azil. Pomaganje uključuje deljenje informacija o procedurama koje se tiču pristupa tržištu rada, obrazovanju, zdravstvenom sistemu, zatim pružanje saveta za lakše snalaženje u novom sistemu društvenih pravila i vrednosti, kao i obaveštavanje o zanimljivim kulturnim i društvenim aktivnostima. Asistenti pomažu u osnaživanju izbeglica tako što ih podučavaju različitim veštinama i znanjem iz sopstvenog iskustva koji su im neophodni radi lakšeg snalaženja i komunikacije u RS.

Od početka realizacije IZI-ja, asistenti su izlazili u susret izbeglicama i tražiocima azila u pogledu upoznavanja s procedurom dobijanja radnih dozvola, zamene inostranih vozačkih dozvola, ali i razvijanja društvenih kontakata. Takođe, asistenti su imali priliku da pomažu izbeglicama i tražiocima azila prilikom otvaranja bankovnih računa, dobijanja različitih medicinskih sertifikata, kao i potvrda iz Nacionalne službe za zapošljavanje. Kroz svoj rad, asistenti naglašavaju značaj učenja srpskog jezika kao prvog i nezaobilaznog koraka u procesu integracije. Poznavanje lokalnog jezika, kao i komunikacija na njemu, u velikoj meri olakšava život u novom okruženju. Kroz podršku asistenata, IZI podstiče punu integraciju, koja podrazumeva ovladavanje srpskim jezikom i razvijanje društvenog života izbeglica i tražilaca azila.

Izbeglice i tražioci azila se u većini slučajeva nalaze u nesigurnoj situaciji gde ne dobijaju dovoljnu sistemsku i društvenu podršku u novoj sredini. Često se osećaju usamljeno, daleko od zemlje porekla, porodice i prijatelja, što stvara osećaj izolacije i društvene nelagodnosti. Stoga je podrška osoba koje su se našle u sličnoj situaciji i koje mogu bolje da ih razumeju zaista neophodna i dobrodošla. Iskustva izbeglica i tražilaca azila koji su uključeni u IZI su pozitivna i ohrabrujuća. Mnogi od njih smatraju da im ovakva pomoć pruža veliku dobrobit. S obzirom na to da se često susreću s preprekama, kako jezičkim tako i pravnim i kulturološkim, izbeglice i tražioci azila u mnogim društvenim situacijama veruju da im je asistencija osoba koje su već prošle kroz slične krize dragocena, ponajviše ako dolaze iz kulturološki sličnog podneblja. S druge strane, asistenti su takođe zadovoljni svojom ulogom i aktivnostima jer su prepoznali potrebe i benefite od pomaganja ovoj ranjivoj kategoriji kojoj su i sami nekada pripadali.

Osobe s odobrenim azilom koje su u dovoljnoj meri ovladale srpskim jezikom i shvatile potrebu za prilagođavanjem i razumevanjem novog kulturološkog i društvenog sistema mogu da

prenesu dragoceno znanje i iskustvo onima koji tek započinju proces integracije u RS. S jedne strane, IZI dodatno osnažuje asistente s ekonomskog i socijalnog aspekta, te im pruža prostor za lični i profesionalni razvoj, dok, s druge strane, pomaže i pojednostavljuje društvenu inkluziju izbeglica i tražilaca azila koji su otvoreni za ovakvu vrstu pomoći.

BCLJP je za pilot projekat IZI uključio asistente s onih govornih područja koja su najzastupljenija među izbegličkom populacijom. Među njima je i asistent ženskog pola, koja po potrebi pomaže ženama izbeglicama i tražiteljicama azila u ostvarivanju njihovih prava i obaveza, te se podrška pruža kroz poštovanje rodno senzitivnog pristupa.

4.4.1. Zaključak

IZI je kreiran s krajnjim ciljem da izbeglicama i tražiocima azila pomogne u izgradnji dostojanstvenog života u RS. Osobe koje su u potrebi za međunarodnom zaštitom beže od progona, konflikata, nepravde i nečovečnog postupanja iz zemalja porekla u potrazi za bezbednim i pravednijim životom.

Međutim, nakon dolaska u novu zemlju, počinje proces integracije koji zahteva veliku motivaciju i podršku kako bi se savladale institucionalne i socijalne barijere. Nepoznavanje propisa, kulture i jezika nove sredine može da predstavlja ozbiljne izazove koji zahtevaju dodatnu podršku kako bi sâm proces integracije tekao bez velikih poteškoća. Već integrisane izbeglice su odličan primer i pomoć novim izbeglicama i tražiocima azila u pogledu prevazilaženja pratećih poteškoća tokom procesa prilagođavanja novom okruženju. BCLJP nastavlja sa sprovođenjem IZI projektne aktivnosti u narednom periodu.